

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

**Најбоља
к р а т к а
п р и ч а
Пирота
2021.**

Пирот 2021.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

**НАЈБОЉА
КРАТКА ПРИЧА
ПИРОТА
2021.**

Издавач:
ДОМ КУЛТУРЕ ПИРОТ
Пирот, Српских владара 77

За издавача:
Мишко Ђирић, директор

Тираж: 500

Штампа:
МЕДИВЕСТ, Ниш

Вуле Журић

Пиротска вакцина

САМО НЕКОЛИКО недеља након што смо последњег дана прошлогодишњег Сајма књига у Пироту уручили награде ауторима најбољих радова на Конкурсу за кратку причу овдашњег Дома културе, проглашена је пандемија ковида 19 и стављен катанац на планету. Истина, Земља је наставила да се окреће, али су готово све људске активности које се не тичу најосновнијег преживљавања, привремено, стале. И онда се та привременост протегла и на почетак ове године, па су, поред Олимпијаде у Токију и јубиларног Канског филмског фестивала, отказани и сајмови књига у Београду и Пироту.

Али, ако је из тужних и оправданих разлога изостала овогодишња светковина књиге у пиротској спортској хали на кеју, није постојала ниједна препрека да вредни људи из Дома културе покрену механизам ефикасне имуниза-ције против најгорег соја опаког вируса који се у беломе свету зове *отказана култура*: расписан је нови конкурс за кратку причу!

И баш у време када су на аеродром Никола Тесла почели да слећу авиони са вакцинама против ковида 19, на адресу пиротског Дома Културе почеле су да пристижу кратке приче. Сигуран сам да постоји неки коефицијент (не знам како се то *ока* на пироћанском) којим може да се докаже да је број прислелих радова сразмерно приближан, а можда чак и већи од високог броја вакцинисаних грађана Србије. Не само зато, никога не би смело да зачуди ако се у неком од медијских извештаја о току имунизације код Срба не помене и Пирот као град где је, поред руске, америчке и кинеске вакцине грађанству крајем фебруара на располагању била и домаћа вакцина, а није реч о

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

пегланој кобасици! Јер, како другачије схватити толико интересовање још увек неафирнисаних а вредних младих писаца за овај конкурс, него као још један доказ да човек без уметности и није човек и да је стваралаштво насушна потреба која често уме да буде и најбољи лек против сваковрсних невоља које нас сналазе.

А колико су сви ти дивни људи писали, жири је исто толико читао, вагао, двоумио се, читао поново... Ове године је жири радио у складу са препорукама Кризнога штаба, што ће рећи да је његов састав сведен на свега два члана. Јесте необично, али као једна половина тог жирија могу да посведочим како смо Дејан Стојиљковић и ја радили савесно, предано и у добром расположењу. Од двестотинак прича ипак смо лако одабрали текстове који су објављени у овом зборнику. Још лакше смо од тих прича одабрали оне које завређују да буду и награђене.

Испоставило се да је најбоља прича она која се управо бави светом у време пандемије. Тако ће остати забележено да је захваљујући књижевном конкурс Дома културе, Пирот био једна од првих вароши у свету где је актуелна ружноћа „нове нормалности“ преточена у лепу књижевност.

Али, треба с пажњом прочитати све овде сакупљене приче и уверити се да ова *пиротска вакцина* задовољава све прописане стандарде. И препоручљиво је да се овој „вакцини“ вратите с времена на време. Прелистајте зборник, штрпните по причу, две, а сви се надамо како ће победницима наредног конкурса пиротског Дома културе за кратку причу бити представљен на овдашњем Сајму књига 2022. године, где нам свима заказујем састанак.

До тада, вакцинишите се, носите маску, перите руке, читајте ове приче и живели!

п.с.

**Ове 2021. године жири је радио у саставу:
Дејан Стојиљковић и Вуле Журић.**

І награда

Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ • Београд

ДАН 6139.

17. АПРИЛА 2036. године, усред пословног састанка, сат времена после редовног дневног тестирања на SARS-4 COVID-35 путем издаха („Сваког дана дахни за здравље“), Филипу Фотићу, егзекутив директору IT-сектора корпорације „V.A.C.U.U.M“ за хемионеуронско чишћење психе, са седиштем на 52. спрату Куле 14 Belgrade City „Острво здравља“¹, на биодисплеј поткожног имплант-мобитела на левом длану стигло је обавештење категорије *code red*: црвена пулсирајућа кугла са знаком CA – *Covid Alert*.

Презнојивши се у тренутку, у стању потпуног шока, гледао је у неверици, разрогачених очију, у знак који није престајао да му пулсира на длану леве руке, уз жареће епидермално вибрирање. После петнаестак секунди иста алерт-порука емитована је на холограмском видео-зиду конференцијске сале, јер је из Глобалног АК²-центра прекинута текућа презентација. У сали је завладао злокобни мук.

„Како је то могуће? Потпуно сам здрав!“ – размишљао је убрзано док су му очне јабучице трепериле испод склоплених капака као да

¹ Некадашње Велико ратно острво, на ушћу Саве у Дунав.

² АК – општа скраћеница за „антиковид“.

унатраг и унапред убрзано премотава филм. „Примио сам најрецентнију серију АК-вакцине, чији је проценат ефикасности 99,98 %! Ово мора да је нека грешка! Али, како, кад Систем за глобалну идентификацију ковид-суспектних ентитета не греша никада!? *АК-систем је спас – за здраве нас!* Ово не може бити стварно! Ово се не дешава мени! Дошло је до неке забуне!“

После тридесетак секунди зачуо се звук млазница црног АК-дрона који се зауставио тачно у висини стаклених зидова конференцијске сале, споља, са стране улице: „Алерт! Суспектан грађанин Ф. Ф.! Алерт! Ф. Ф., остани ту где јеси! Остали – одмах напустите локацију путем за ургентну АК-евакуацију! Понављамо: Ф. Ф. остани ту где јеси! Алерт!“

У фирми је већ пиштала дискретна АК-сирена. Глас са разласа је равномерним тоном упозоравао запослене: „Ковид-алерт! Имате 30 секунди да напустите просторије! 20 секунди до аутоматског закључавања улазних врата! 10 секунди...“ Убрзо у V.A.C.U.U.M.-овим канцеларијама није више било никог.

Филип је почео да се гуши. Окренуо се инстинктивно од прозора. Извадио је до пола носне миниинтубацијске АК-филтере, да би могао дубље да удахне. Покрио је шакама лице, грчевито прстима притискајући чело.

„Како је могуће да се *ово* деси баш мени? Имали смо чврсте гаранције из Централног АК-бироа за Western Balkans, да смо као IT-сектор апсолутно безбедни, да смо у 2a+ безбедносној групи... Анализирам дах на корону свако јутро и вече на бром кућном АК-тестеру и, наравно, при

сваком уласку у фирму... Носим најквалитетније носне АК-филтере... Самолепливу *autoclean* биотек-маску с уста скидам тек када се вратим кући... Желатинске биорукавице мењам више пута на дан, чим индикатор загађености почне да им мења боју ради упозорења... Ваздух је 98,74 % стерилан на послу, 96,38% у ваздушном превозу, 99,12 % код куће... Храним се брикетима здравља преко биофластера директно кроз кожу... Нисам дотакао ничије тело већ годинама... Дисциплинован сам у свему... Где сам погрешео? Шта је то могло да се деси?...“ – севале су му мисли кроз ум попут оштрих светлаца, једна другу престижући. Адреналинска протуберанца су му прожарила читаво тело леденим дрхтајима. Страх!

„Грађанине Ф. Ф.! Не окрећи Нам леђа! Видимо да си извадио носне АК-филтере. Имамо приказе са камера из конференцијске сале у којој се налазиш. Филтере одмах врати у нос! Окрену се лицем према Нама, приђи прозору, широм отвори очи ради *eye recognition* потврде идентитета и уписа у регистар суспектних ентитета!“, грмело је из моћних звучника АК-дрона.

После 120 секунди АК-специјалци су већ стајали пред стакленим зидом конференцијске сале, у пуној опреми за транспортовање суспектних ентитета, наоружани даљинским пацификаторима. Била је ту и АК-медицинска екипа за брзо дејствовање, спремна, поред отворене капсуле за хитни транспорт суспектних ентитета у анестезијски индукованој коми.

„Ф. Ф., изађи напоље са рукама подигнутим на потиљак! Не прави нагле покрете! Не носимо никакву одговорност за евентуални инцидент!

Када ти дамо знак, полако спусти руке поред тела и лези уназад у АК-капсулу! Водимо те у најближу медицинску установу, где ће ти бити указана најквалитетнија нега. Лечење почиње одмах, у анестезији, на путу до болнице. Проценат излечења је 99,71 %. Ту смо ради излечења болесних – *здравље здравих, пре свега!*“

„*Пре свега, здравље!*“, одговорио је Филип, руку подигнутих иза главе, учинивши притом леви кникс³, саставни део ритуала друштвено одговорног одзива на „Поздрав здравља“ глобалне заједнице здравих.

„99,71 % је... феноменалан... проценат!“, заплитао је већ утрнулим језиком грађанин Филип Фотић, падајући у анестезијски сан, док се над њим затварао поклопац АК-капсуле.

* * *

Грађанин Ф. Ф. смештен је, по хитној АК-процедури, у Медицински смарт-центар „Врт здравља“ у Делиблатској пешчари. Овај самоодрживи мултифункционални комплекс последње генерације, који послује у склопу Western Balkans Anti-covid Web (W.B.AC.W)⁴ система, ограђен је десет метара високом оградом од ласерских зрака *human-friendly* јачине, несмртоносне али довољно снажне да васпитно онесвести сваког ко ограду дотакне. Са спољашње стране ове санитарне

³ Наклон са незнатним поклецавањем леве ноге.

⁴ Западнобалканска антиковид мрежа (W.B.AC.W).

ограде, по препоруци Светске организације здравих, непрестано патролирају ружичасти *eye-friendly* музички дронови здравља.

* * *

У подземној мртвачници МСЦ „Врт здравља“ у Делиблатској пешчари, роботкиња *Funny* поставља АК-капсулу са лешом грађанина Ф. Ф. на покретно лежиште испред хигијенског отвора за безбедно одлагање К.Х.О.⁵

Техничар прве смене оптичким читачем ишчитава бар-код са дисплеја АК-капсуле. Рутински пита менаџерку санитарне манипулације К.Х.О.-ом:

– Е. Л. С.?⁶

– Е. Л. С.

– Пише да је грешка.

– Акцидент! АК-систем не греши никад.

– Ма, знам! Како, онда, да заведем ово? Имаћемо проблема са супервизијом. Све је прошло кроз „Централну“ на глобал-клауду.

– Као Е. Л. С.

– Само Е. Л. С. или још нешто?

⁵ К.Х.О. – скраћеница за „контагиозни (заразни) хумани (људски) отпад“.

⁶ Е.Л.С. – скраћеница за „*exitus letalis coroniensis*“: смртни исход коронски, тј. смрт услед короне.

– Само Е. Л. С. АК-софтвер ће ово сâм да обради како треба, као У.У.М.А.⁷, акцидентали колатерал.

– А шта ако неком „одозго“ дуне да затражи патоанализу биопсијског узорка, *post mortem* аутоматски узетог са суспектног ентитета... због софтверски пријављеног акцидента? Ипак, пише: „Нажалост, акцидент при транспорту ентитета“.

– Ма, не булазни! Последња таква обдукција извршена је, и то услед процедуралне грешке, још пре 11 година.

– А и ја безвезе питам...

– АК-систем је превидео сваку могућност...

– „АК-систем је спас“...

– „За здраве нас!“ А свако од нас – нек ради свој посао! Доста приче: К. Х. О. – на термичко-санитарну обраду!

– Ма, да, бре: пепео је закон!

* * *

Из маштовито стилизованих димњака *eco-friendly* постројења за прераду заразног људског отпада, у саставу комплекса МСЦ „Врт здравља“ у Делиблатској пешчари, излази 98,46 % пречишћен, готово прозиран дим. Делиблатски димњаци су опскрбљени технолошки најсавременијим биопречистачима који санитарном диму, у зависности од годишњих доба, придају различите мирисе: мирис процветалих липа – у пролеће, мирис покошене траве – у лето, мирис

⁷ У.У.М.А – скраћеница за „унапред урачунату могућност акцидента“.

трулог лишћа – у јесен, мирис печених бундева и цимета – у зиму. С друге стране, термичком обрадом заразног отпада добијени пепео, који је 99,94 % стерилан, после подвргавања процесу оплемењивања ГМО-протеинима, користи се у индустрији производње здраве хране која се, потом, 99,83 % стерилно апсорбује у виду нутритивних брикета, разградивих кроз вишенарменске хумане биофластере.

Архитектонски и амбијентално складна целина разиграних форми еко-димњака, флорално декорисаних ветрењача ветро-парка, луксузних болничких апартмана и вртова Медицинског смарт-центра „Врт здравља“ у Делиблатској пешчари естетички врхуни у аудиовизуелном догађају мултимедијалне мегафонтане, до које се из болничког дела комплекса стиже пространим шеталиштем под дрворедима. Средишњи водоскок ове мегафонтане достиже висину од преко сто метара и види се са десетак километара даљине, нарочито ноћу када је осветљен стотинама рефлектора јарких боја, што представља туристичку интернет-атракцију и омиљену дестинацију за виртуелне ученичке екскурзије здравља, онлајн доступне у фасцинантно реалистичном холограмско-интерактивном формату.

„*The Future Is Health*“⁸, целовечерњи арtdокументарац о овом *pro+* смарт-комплексу (на Западнобалканском јавном интернет-сервису више пута репризиран у ударном термину под насловом „Здравље овде, будућност сада“), лауреат је више међународних филмских фестивала, а прошле

⁸ „Будућност је здравље“.

године је био номинован за 108. Оскара за документарни филм.

„Здрави против отпада“, едукативна компјутерска игрица за децу од 8 до 88 година, коју су домаћи гејмерски експерти, „наше горе лист“, уз помоћ водећих епидемиолошких стручњака и психо-еколошких едукатора из региона, осмислили и дигитално визуелизовали на основу делиблатског МСЦ „Врт здравља“, ушла је у топ 10 најшерованијих игрица на глобалнету током 2035. године.

Пандемија, дан 6139.

II награда

Томица ЂИРИЋ • Пирот

Комплот од шљива

ИМА НЕЧЕГ лицемерног у скоцканости градских паркова, строго оивичених бетонским стазицама, с истим распоредом клупа, кљунастим корпицама за отпатке и ниском поткресаног дрвореда. Не-што што ме одмах подсети на стихове једног послератног британског песника о посети одуше-вљене светине једином преосталом зецу на Острву. Тако и ови лево-паркићи, с правилном геометријом травњака (све под конач), налик су еколошком провизоријуму, сурогату, епрувети. Са свим фризираним кучићима, пудлама и шнауце-рима, чији фецеси декоришу испеглано зеленило као чоколадни натпис на рођенданској торти.

Ту, испод једне од крошњи у парку, на клупици седе два брата, Жарко и Дарко. Обојица испрдели близу пет банки, средовечни лузери, вечити аутсајдери паланке. Седе и пљуцају. Црномањаста, плећати, с трбушастим јастучићи-ма око појаса и пупка. Жарко швајсује филтере, облизује ризлу, док Дарко из кесице сипа дукан. Кончато натруње уситњеног дуканског листа, налик кучини. Седе и пућкају љуткасте димове. Тежак воњ крче – дукан је пијачног квалитета импортован приватним шверцерским каналима – испуњава пролећни ваздух. Тек понеки прола-зник, дебелушкати цогер с ногавицама увуче-ним у белосиве спортске чарапе или врцава

снајка широких кукова гурајући колица у којима мљацка тек пробуђено одојче. «Добра мамица», низ браду процеди Жарко. «Држећа!», пресуђује Дарко облизујући вршком језика горњу усницу. «А пази овог слепца у тренци с унихопом!», зацењује се од смеха. Зури Жарко у рекреативца и ништа му није јасно. Будала! Из колутова дима помаљају се правилни кружићи, па још ситнији, престижући изнутра оне шире, расплинутије. Језик је обојици савијен при врху а усне напућене попут селфија приградских шипарица. Леп и сунчан дан, средина марта.

Тешко је рећи откад познајем Жарета и Дарета... Обојица су ту од памтивека, верујем да су биолошке копије ових стармомака прашиле чаршијске друмове још из времена војводе Момчила. У свакој епохи постојао је бар по један пар оваквих веселих губитника. Обашка, замишљам их како седе ту, на истом месту, на некој давнашњој клупици, док се низ пут помаљају копите лаке турске коњице негде с почетка 19. столећа, или, можда, тешке гусенице окупаторских тенкова у праскозорје Другог светског рата; седе с чачкалицом међу зубима и иронично машу солдатима уз дијалекатску доскочицу: *опрем добро!* Изнад свега, воле блејачки провод и шмекање цурица. Увек су ту негде, на прометном ћошку, близу баште полупразног кафића, на шеталишту изван града, увек тамо где се воајерски скида женска појавност, у тренутку кад се гологузне ликуше на штиклама пресамићују преко крњег степеника. Или тамо где с повечерјем друштвање цуга неку смлачену брљу – пластични дволитрењаци јефтиног пива с киоска, познатијег и као

бомба. Само би се у даљини зачуо њихов мекетав осмех, кез до суза и клоновска гримаса згрченог лица – очи као у миша. Момци на месту. Ничу свуда. Као вргањи после обилне кише. Или тикве на буњишту. Ничу и тамо где их не сејеш.

- *Ооо, где си, брате, како си ми ти?* – квекерска поштапалица Жаретова замириса у мојој свести као јефтина колоњска вода. И тај тон фамилијарне присности (етички датив), којим те свака иницијација у разговор са фрателама чини саучесником у необавезној игрици мрсомуђења. Или ти се тако бар испрва чини. Позив на јавну исповест? Одмеравање расположења? Бесплатно чланство у клуб нежења с годишњим попустом у виду оговарања чаршијских ђилкоша? Жарко је обично тај напињач, хоровађа, клепетало, добороћудни денунцијант савести, док је Даре смрачени ћутљивко, лош полицајац, иследник који испрва ћути у ћошку, лица обавијеног лелујавим димом цигарете, дочим се касније у разговору улоге смењују.

- *Ништа, браћо, уживам у лепом дану. Све ми је потаман* – не дам се збунити. Знам да равнодушност раздражује Жарета и отвара карте. Показ је немилосрдан као тзв. «мртвачка рука», комбинација од два пара асева и осмица, смртоносна рука за легендарног Дивљег Била Хикока.

- *Ех, благо теби онда* – Жаретово иронично повлачење (фолд) из партије – *Значи да не пратиш вести* – поносно ће на то Даре, сматрајући да се клупко мора одмотати до најтананије нити.

- *Које вести?* – запитах реда ради, ко што сат откуцава подне у неком забитом манастиру.

Напамет знам шта обично следи. Упућивање на медије увек је тај погибелни мамац за домајне волшебнике, параноике и комплотисте. Некада су то тајне службе, некада просто Руси, Амери, Ватикан, Кинези, бечко-берлинска школа историографије, ционисти, емигранти, сиви, рептилијанци, дарвинисти, илуминати, слободни зидари... – наш је народ улаштио сваку теорију завере до усијања. Живот-комплот. Даре и Жаре су сам крем (де ла цреме) завереничког имагинаријума паланке. Сваку вест добрано прочешљају (као вашку густим чешљем), проперутају сваку влас и згњече сваку бубачку својом дедукцијом (на којој би им и Дојлов чувени детектив позавидео). Јер нешто увек смрди! А риба увек смрди... И тако су, ни криви ни дужни, обојица чувари Разума и Поретка који сеже у дубине филогенетског атавизма. Јер о идентитету је реч! О супстанци самог народа – ко смо, одакле долазимо, које је наше право порекло, хапло група, да ли смо рх +/-, ко нам је отео историју? (пресловенску, прехришћанску есенцију), језик? (староведски са натрухама атлантићанског дијалекта), културу? (тја, па то свако дете одрасло на нету зна, цела планета производи из облина винчанске Венере). Тајна египатских пирамида? Подухват старосрпских печалбара. Тајна мегалитских објеката широм планете? Србенде. Ко је основао Лемурију, ко је у пијанци испричао египатском свештенику све о Атлантиди, а овај се хвалисаво излануо пред Платоном. Србадија. Ко су били стари Грци, ако не источни Срби, стари Германци, поносни житељи Ускршњег острва? Свастика, коловрат, сварожић, стари симбол моћне старосрпске цивилизације и

културе, јефтино плагиран од нациста. И тако даље.

Знају све то Жарко и Дарко, лоле паланачке, деца калдрме, знају па се све увлачећи рамена у врат и шкиљећи очима, шеретски смејуље ко свеже испрошене младе пред другарицама.

- *Ех, које вести!* - згледнуше се намигујући, не без тријумфалне насладе. Схватих одједном свим својим животињским инстинктима да сам се упецао у мрежасту клопку.

Замка је била све само не безазлена, како ће даљи ток догађаја показати. А вест која се тада само стидљиво помањала иза главних објава по медијима, тек као помен о пијачној пошасту у далекој Кини, беше, ни мање ни више, до Корона (или Ковид 19, службено име према СЗО; називом подсећа на тркачког коња). Вирус акутне респираторне инфекције, који ће, показаће се убрзо, за пар недеља паралисати целу људску цивилизацију на планети. И већ тада, браћала су знала да нам је одзвонило, свеопштим гонгом какав одјекује само у ушима тибетанског монаха током аум-медитације. И да ће се наши животи драстично променити. И чим је вирус прошпартао путем свиле, свративши мало на јутарњи еспресо до Милана, апокалиптични механизам је разглавињао зарђале котаче Судбине. Цео људски род се, ако је судити по масовности куповине толалет-папира која је потом уследила, дословце – усрао! Беше то прави правцати комплот од шљива. Онај који чисти цревну флору и пробаву чини лакшом и лепршавијом. Но већ и тада јавиле су се две школе конспиративног мишљења о пореклу вируса. Прва, по којој је све то чиста измишљотина

креатора Новог Светског Поретка, моћника из сенке, који контролишу човечанство од памтивека, нешто као тест-проба за будуће експерименте са људском природом, глобалном економијом, геополитичким аранжирањем позиција моћи и капитала. И друга, која вели да је вирус створен вештачки, у тајној лабораторији, те да је врста биолошког оружја за појединачне циљеве светских влада. Жарко и Дарко су и сами остали располућени између ових двеју интерпретација, иначе, у време саме епидемиолошке кризе, видех их само пар пута на улици, једаред на шеталишту... Бежаху од мене ко ђаво од крстоносца (правило социјалне дистанце), увек дужином фудбалског шеснаестерца. Што је сигурно, сигурно је. Крили су се иза трослојних маски, верујем и да су им џепови били пуни заштитних рукавица, газе, гелова за дезинфекцију руку, спреја за самоодбрану у случају исувише блиског контакта. Такође и кабанице, каљаче, бурке. Момци за узор. У сваком погледу. Самоодисциплина (5). Схватање озбиљности ситуације (4+). Дистанца (5*). Школски пример за епидемиолошке приручнике.

Но, шта је вирус короне свима поручио? Каква му је истинска ћуд, имајући у виду дејство на друштво и цивилизацију? Напослетку, шта нам поручује тај гласник из микрокосмоса, из дубине своје микроскопске разбашурености? (премда је на сликама сав некако пуфнаст и шаренолик, са јастучастим кратерчићима налик нагрђеном лицу рошаве шипарице).

1. Шаљив приступ животу. Како каже песмица: *започех пошалицу која је расплакала цео свет*. Тако некако би и са короном. Испрва, подмет

за зајебанцију, медијске наскочице властодржаца, лекара шаљивџија, комплотиста. Потом, страх од ближњег свог, општа паника, јурњава по крцатим ходницима мегамаркета, кућна изолација.

2. Космополитизам. Вирус као грађанин света. Не познаје границе ни државе, царинске протоколе, визне режиме. У само пар недеља обишао свет уздуж и попреко као неуморни туриста који је уплатио аранжман на време, са пресезонским попустом на пун пансион.

3. Социјална једнакост (л'егалитé). Не вреди ти ништа богатство, куле и градови. Ни то да ли си премијер или достојник краљевске породице. Корона је француска револуција у малом. Без гиљотина, јакобинаца, Наполеона. Комунизам без Гулага. Јединство различитости.

4. Полицијски час. Страх од болести је разголитио праву природу Система, нарочито ауторитарно-популистичких режима какви доцвећавају на Балкану. Вирус је лакмус тест за савремену грађанску културу. Потказивање комшије полицији док пије пиво на клупици у парку. Мрежа доушника је разграната као коров на запуштеном имању. Контрола медија и тапија на истину у сфери јавног мишљења. Атак на све слободе и права. Све то изазвао мајушни микроб, невидљив голом људском оку. Све се то дешава у 21. веку.

5. Пораз људске врсте у сукобу са Природом. Некако се на мала врата враћа русоовско схватање природе, те нужност еколошког преваспитавања хомо сапиенса сапиенса. Чини се као да вирус поручује човеку: ниси једина нити најважнија животиња на планети. Постоји пуно тога што не

разумеш. Ако ниси део решења, не буди ни део проблема.

Отприлике такве су ми мисли, таксативно поређане, пролазиле кроз свест док сам на двометарској дистанци стајао замаскиран хируршком кринком у реду за хлеб и млеко. Редови који су ми у сећање очас вратили крај деведесетих, само што се овог пута грађанство, чини ми се, брзо навикло на ванредност ситуације. Остало је само да сачекамо крај епидемиолошког циклуса, пребројимо и покопамо мртве, захвалимо се беспрекорном Вођи на спасењу, потом и халелуја богу-пантократору. О инфициранима све најбоље. Тако се напослетку и зби. Привреда је штучала неколико наредних година а онда је – у мамурлуку рецесије – повратила стари добри монопол посткапиталистичког друштва. А о корона вирусу тек као о епохалној одредници у прошлости – то беше за време короне – као да тиме поручују да је људски род неуништив у својој ћифтинској прорачунатости.

Једног лепог и сунчаног дана, биће да је опет средина марта, први наговештаји пролећа, цветања и бујања. Жарко и Дарко, два брата који заједно спрцаше у дупе читаво столеће, седе на клупици у парку. Жаре нежношћу фелација облизује крајеве склиско пресавијене ризле, док Даре шушка дуванкесом. Пурњају цигару и одбијају колутове густог дима. Нека цица у тескас минићу промиче стазицом водећи на повоцу пекинезера. Упарени погледи браћале помно прате сваки трзај њених гузова, затегнутост облина с оцртаном везицом чипкастих гаћица.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

- *Ооо, браћала* – вичем им с леђа – *Шта има, шампиони?*

- *Оееааа* – бацакају се раменима ко гориле у подне – *Јеси ли нам добро?* – Одмери ме Жаре, иследнички.

- *Одлично сам, браћо?* – не дам се збунити нити показати знаке колебања.

- *Значи, ниси чуо најновије вести?* – зашкиљи Дарко завереничким осмејком.

- *Које вести?* – смејем се сад и ја, постодушно, од срца; ништа ме више не може изненадити.

III награда

Др Марјан УРЕКАР • Нови Сад

ПОЈАЧАЛО ТИШИНЕ

ПРЕТУРАО САМ по гаражи – прегршт старих пецаљки, делова за Ладу, шrafoва у металним Фла-Вор-Аид кутијама, телевизор Амбасадор са осам канала, фен Вихор са напуклом дршком, гомила којекаквих ситница које чекају четрдесетак година да добро дођу за нешто, ако затреба...

На дну гомиле је нешто што личи на старинско аудио-појачало. Ручни рад, метално кућиште, ребрасти алуминијумски хладњаци, упозорење на опасност од 220 волти напона.

„Појачавач тишине ПТ-2“, уредно исписано летрасетом. Делује као нешто што је мој деда правио у својим раним радио-аматерским данима. На предњој плочи уређаја је гомила потенциометара, прекидача и лампица. Ниједна контрола није означена, класичан прототип где је једино конструктор знао шта је шта. Само код једног прекидача пише „укљ.“

Нема упутства, нема електричне шеме, ништа. Гледам прикључке, препознајем један - ХЛР улаз за професионални микрофон. Други личи на чудни утикач старих РИЗ-ових звучника. Микрофонско појачало ироничног назива - нема шта друго да буде.

Пробуђене знатижеље, односим уређај кући. Одмах прикључујем микрофон и неки звучник са

голим жицама, штекер у струју. Укључујем прекидач „укљ.“. Ништа се не дешава. Наравно, после толико деценија, није ни чудно да не ради. Ако је икада и радио. Али не мучи мене то. Мучи ме назив, јер мој деда се није могао назвати духовитим човеком са склоношћу ка менталним доскочицама. Али сви смо били другачији када смо били млади, вероватно је то...

Прибегавам последњем инжењерском адуту када нешто не функционише – снажно распалим песницом по уређају! Тихо шуштање се зачу из звучника. Ради! Радост ми квари жена која улеће да приговара на чињеницу како сам опет довукао неку гвожђурију кући. Међутим, јако је тиха, једва је чујем. Гледам је, гледа она мене. Почине да губи живце, а ја окрећем највеће дугме на појачалу. Виче, али без гласа. Одлази, бесно.

Чекај, не може бити... Кроз отворена врата терасе допире метално дромбуљање са мобилних телефона дечурлије која блеји на клупама испод. Неки неталентовани репер сриче урбане риме кроз ауто-тјун ефекат, додатно изобличен превише појачаним звуком кинеског телефона пред самоуништењем. Постављам звучник на терасу и усмеравам ка будућности ове или неке друге земље. Изненада, утихну срицање слогова. Клинци се гледају међусобно, тресу телефоне, не знају шта се дешава.

Треба ми још звучника! Има укупно шест прикључака. Један звучник иде на зид према комшијиним смарт ТВ-у који воли гласне репризе домаћих серија. Један ка улици и паркингу.

Треба ми још жице.

Преко пута су срушили куће и посеekli дрворед, гради се нови стамбени блок са тениским тереном и атрактивним погледом. Они добијају ЕИ-Ниш звучник уперен директно на сервис линију терена.

Један може и на врх зграде. Звуци сечења греда, чекићање ексера, пумпи за бетон, дизалица, прегустог саобраћаја у преуским улицама без паркинга, полураспаднути аутобуси, урлање пијаних и трезних, све се то скупии горе на крову, јаче него звук ветра.

Одврћем оно дугме до краја.

* * *

Седим за столом и бринем се.

На врата ми лупа полиција, комуналци, милицајци, управник зграде, извршитељи, незадовољни родитељи, музички продуценти, спонзори дешавања, инвеститори, младе и старе естрадне наде, промотери, милионери, навијачи, пензионери, дилери, мали и велики бизнисмени, кафеције и организатори разних скупова.

Лупају и вичу, али без тона.

Сви желе своју буку назад.

Стамен МИЛОВАНОВИЋ • Ниш

ПОГЛЕД СА БАЛКОНА

ВРАТА ШКРИПНУШЕ... Клатно великог зидног сата мировало је баш као и време у њему, заусрављено онога дана кад се, несигурна корака и дрхтавих руку, вратио са сахране. Тишина замрачног стана упи га тренутно у себе и у њему угули и последње остатке навике да повлачи уснуле тегове не би ли осмислио неухватљиво протицње времена. Времена које је, темељније од икакве поплаве, носило све са собом и сејало у неповрат још оно мало његовог живота, одмотавајући неумитно клупко ка крају...

Осамљен, дуго би погледом блудео кроз тмину претсобља, немајући ни воље ни снаге да крене ка соби. Испијеним прстима тражио би, затим, излизану месингану кваку и, слабашно је стиснувши, лагано отварао врата просторије у којој се светло никад није гасило. Застајао би за трен, док се очи не привикну на бљесак сијалице, уздахнуо и улазио. Хођао је на клецавм ногама по скрипуптавом паркету и тихо обављао ситне послове, као да се плашио да ће звуком и наглим покретима одагнати тишину са којом се до тада дружио

- Како сте? – питао би га, понекад, неко у сусрету, док се пео уз мрачно степениште и, не чекајући одговор, журно одлазио.

- Како..? Као неко ко чека...- одговарао би себи у браду, извлачећи, руком стиснуту уз

ограду, своје заостале кораке и најлонску кесу са намирницама.

Сатима је стајало удробљено млеко на столу пре неголи би се наканио га га поједе. Огурнуо би плехани тањир и, ослоњен лактовима о ивицу стола, урањао прсте у густу седу браду. Отео би му се, потом, тежак уздах после кога би обично одлазио до зелене, искрзане, фотеље крај млаког радијатора, седао у њу и, покривен дебелим прекривачем, лебдео између сећања и сна...

Све ређе је одлазио у увек размештену постељу. Растуживала га је и узнемиравала студен празног места до зида, која му се одатле пела уз кичму и свег га плавила.

Прво се чуо хук... Нејасан у почетку и далек као тутањ надолazeће непогоде. Људи су отварали прозоре, излазили на балконе, склањали се у улазе зграда и радознано послушнички јеку таласа који се ваљао градом. Када вал скрену у улицу и сву је испуни звуцима безбројних пиштаљки, клепетуша, чегртаљки, сирена, праском петарди и громогласним повицима, у многим становима светла почеху да се пале и гасе као закаснили, необични свитци у кишној новембарској вечери, пратећи необичну поворку која је лагано, ногу пред ногу, плавила пут пред собом. Људи су забринуто посматрали непрегледну колону својих суграђана како звуцима покушава да поцепа тмасту ноћ. Неки су излазили из станова и пролаза у којима се, у недоумици, беху притајили и урањали у масу као у воду. Други су затварали прозоре, гасили светла, из мрака собе кроз отшкринуте завесе

гледали поворку и забринуто вртили главама, слутећи несрећу коју ће буком гомила призвати.

Старца пробудоше звуци са улице. Сањиво протрља очи, протегну утрнуле удове и клецавим корком приђе прозору. Кроз замагљено окно виде само светла која жмиркаху у згради на супротној страни улице. Отвори балконска врата и заглушујућа бука испуни му стан. Изненађен ненадано снажним гласовима, устукну уплашено корак – два назад. Опрезно, држећи се руком за ограду, погледа у улицу и понор под собом. Сноп светлости батеријске лампе, уперен одоздо, удари га по сред лица. Обневидео, подиже слободну руку да очи од светла и кише заштити.

– Де – да!.. Де – да! – зачу се глас из гомиле. – Живео деда!! – неко је упорно викао. – Де – да!.. Де – да! – прихватише, као по команди, сви из поворке.

– Де – да!... Де – да! скандираше и комшије из згаде преко пута. Старац се збуну и руку, засталу у ваздуху, хитро спусти крај тела.

– Де – да!... Де – да!! – орило се улицом из безброј грла што су, застала за тренутак, погледа упрта у балкон на коме је старац стајао. Он још једном подиже руку и несигурно, бојажљиво махну колни. – Де - да!!! Де – да!!! – заори се сада још громогасније...

Дуго, након што се река људи улила у другу улицу и хук се изгубио у даљини, стајао је старац на својој тераси, док су се кишне капи, као сузе, сливале низ његово озарено лице.

У сутон свакога дана, дуже од три месеца, колоне људи долазиле су са свих страна града и

сливале са на трг, узбуркан као море под налети-
ма буре.

Сједињене у једну реку, поворке су проти-
цале булеварима, улицама и сокацима, уносећи
истовремено неспокој и наду у срца људи.

Старац је са нестрпљењем чекао тренутак
када ће колона проћи његовом улицом. Од раног
јутра почињао би са припремама. Облачио се,
утопљавао, четкао шубару, сваки час излазио на
балкон, гледао низ улицу и ослушкивао... Иако је
знао да увек наилазе у исто време, нестрпљиво је
чекао... Бојао се да седне у фотељу, да га сан не
превари и спречи да са своје трибине, испршен,
поносног и достојанственог држања, повремено
махне руком и поздрави све оне, непознате, који
у мимоходу, скандирају: - Де да!...Де – да!...

Из наког њему непознатог и нејасног разло-
га промени се устаљена маршрута колоне. Неколи-
ко дана старац је узалуд чекао, гледао у ноћ и
слушао далеке гласове што их је ветар, у
налетима, доносио са другог краја града. Засипан
снежним пахуљама, разочаран и, ни сам не
знајући зашто, увређен, дрхтећи од неког
унутрашњег немира – чекао је, малаксао и
погурен, до дубоко у ноћ, када би се већ одавно
све смирило и град почео да живи својим
устаљеним ритмом.

Петог дана, обучен у излизани дугачки
капут, са чизмама на ногама, шубаром на глави и
кишобраном у руци, старац се, касно поподне,
упути ка главном градском тргу на кога годинама
није крочио. Мало тога је чуо и разумео од онога
што су говорили са трибине. Аплаудирао је кад
су то чинили они око њега, викао када би сви

викали. Покушавао је да звижди као и остали, али безуба уста никако нису могла да истисну писак из себе.

Колона је кренула лагано, корак по корак - као у шетњу. Корачао је и он. Чинило му се – чило и младалачки, баш као некада давно. Срце му брже затрепери и заигра када скренуше у његову улицу...

Чуо је како чело поворке поче да узвикује: - Де – да!...Де – да!

Узвик, као по директиви, прихватише сви, иза и око њега. Онако, у узаврелој маси, окружен људима који клицаху њему лично, баш њему, учини му се сав његов живот узвишен, блистав и леп. Устрептао и ношен неким чудним немиром, подиже руке ка зимском небу и повика и он шкрипутавим гласом:- Де – да!.. Де – да!..

Држећи шубару у једној, а кишобран у другој руци, витлајући њиме изнад главе, ишао је старац, као у трансу, ка својој трибини...

Изненада, као бријачем, пресече га сазнање да је његов балкон, у који су сви, накратко застали и гледали очекујући да се на њему појави, празан!

- Ја сам деда! Ја сам тај деда! – викао је онима око себе, уносио им се у лице и бусао се шубаром у груди, упирући руком у себе. – Ја сам, зар ме не познајете?!..

Нико га није слушао. Засталог, обилазили су га, гурали напред, док је он млатарао рукама и понављао:- Ја сам деда!.. Ја сам тај... Ја сам онај од горе!.. Сишао сам... Овде сам са вама!..

- Умро је деда – чуо је како неко рече у пролазу, погледа упрта у пуст балкон.

- Нисам умро!.. Ја... Ја сам тај са балкона!.. Нисам умро! – викао је из свег гласа, уносећи се у лице онима што су крај њега промицали. Шубара му испаде из руке и прегазише је кораци што су шљапкали по расквашеном снегу. Стајао је, немоћан, на сред улице, зачуђен што га нико не познаје, упињао се из све снаге да се одржи на ногама и све тише понављао: - Ја сам био онај горе... Нисам... Нисам умро... Нисам...- хватао је и потезао за рукаве људе око себе.

– Склони се, човече! Згазиће те народ! – викао је на њега неки младић, док га је, држећи га брижно за мишицу, штитаћи га телом, извлачио из колоне.

Старац је стајао, ослоњен на зид куће, и гледао сузних очију у поворку која је пролазила крај њега. Окрену се и пође кући уморна корака. Ноге су му запињале о степенике.

– Чекајте док се попнем!.. Сад ћу ја... Видећете - задихано је понављао, чврсто решен да више никада не силази с балкона. Дрхтавом руком једва је погодио и угурао кључ у браву која крезубо шкљоцну...

Када је изашао на терасу, крај колоне је, звиждећи и скандирајући, већ замицао за угао суседне улице.

Стајао је и махао многим траговима који остаху на опустелој и утихлој снежној белини...

Елизабета ГЕОРГИЕВ • с. Смиловци

ОНА

* * *

ОНА воли да ћути.

Речи није доживљавала као потрошну робу, већ више као луксуз од кога се без проблема могла одрећи. Чврсто је одбацила речи када је имала читавих десет година. Тада је на часу српско-хрватског, код учитељице Јагоде, чула велику народну мудрост *да је ћутање злато*.

Одлучила је да ћути и да се обогати. Боље ћутати, а имати новца, него као мама и тата стално причати и дерњати се, а немати пребијену пару у џепу!

Од тада ћути и свиђа јој се то. Избацили су је из школе, добила је социјалну помоћ, сви је и нежно и сажаливо гледају, зна свачију тајну, јер јој се сви исповедају, и то јој се свиђа. Постала је покретна исповедаоница.

Једино јој тешко пада што не зна како, коме и колико да каже нешто, да олакша душу. Обојатила се туђим проблемима, бригама, јадиковкама, и тако рањива због свега, ОНА ћути и ћути.

У последње време ипак проговори по коју, само кад јој нешто затреба. Ћутањем се није обогатила, па боље ба каже коју реч и ућари шта, него да извиси...

* * *

ОНА обожава да посматра људе.

Просто их скенира својим ситним очима. Жмиркајући, усредреди се на пролазника и мери га. Глава, руке, груди, ноге... Највише се задржи на ногама. Ноге и највише воли, јер је схватила да су управо оне огледало лажи. Када је имала седам година на часу српскохрватског, код учитељице Јагоде, чула је велику народну мудрост *да су у лажи кратке ноге*.

Од тада има тај обичај да мерка људске ноге и да анализира лаж на ципелама.

Госпођа Васић са другог спрата је супер лажљивица. Краткоћу својих ногу надокњађује вртоглавим штиклама. Једва се креће по плочнику, ал' важно је да је продужила... лаж.

Месар Сима је здепаст и тело му се батрга на сићушним, кривим ногама. Сима је ортодиоксни лажљивац који је и своју децу изучио вештини лагања. Цела фамилија су ципелићи са кратким ножицама и повећим задњицама, где се лаж вероватно таложи. „Комшинице, изволте 750 грама млевеног!“ Али, у кеси нема више од пола киле...

Јутрос је први пут натерала себе да стане испред огледала и ... измери своју лаж. Успело јој је!

* * *

Када би први сунчеви зраци ушли у њену собу ОНА је из топле постеље волела да посматра како се сенке предмета играју по зидовима и да ужива у њиховим чудним и необичним покре-

тима. То је радила сваки дан када би јој сунце и прозор то дозволили, јер је било дана када су се зраци шуњали по соби без пратње сенки и онда је знала да јој дан неће бити ништа посебно. Или ће се с неким посвађати, или ће јој се десити нешто што најмање жели и очекује, или ће у најгорем случају, проћи безлично и глупо.

Једног таквог јутра ненајављено јој је однекуд долетела мисао учитељице Јагоде, коју је једном свечано изјавила на часу српскохрватског језика, да *ако не можеш да их победиш, придружи им се*, мислећи на нешто чега се ОНА у овом тренутку није могла сетити, али што ју је ипак разбудило.

Спретно је скочила из кревета, навукла на босе ноге старе полупоцепане собне папуче и почела да плеше испред прозора. Њена разиграна сенка шарала је бели зид и вешто јој развлачила осмех на лицу који се у једном тренутку претворио у гласан смех:

-Ако не можеш да победиш лење сенке придружи им се и размрдај их!

* * *

У соби је владала нека болесна тишина коју је ОНА у принципу и волела, јер је само тада у тој болесној и густој тишини могла да распознаје своје мисли и да их анализира и разуме до краја.

Такве тренутке доживљавала је као својеврсни лов, и мада су често мисли бежале и проналазиле у глави буку која је ометала њихово разумевање, увек би се сетила мудрих речи учитељице Јагоде са часа српскохрватског језика

да је боље врабац у руци, него голуб на грани и настављала је са својим ловом на мисли.

Гањала је велике мисли- голубове, али све више је схватала да се искрено радује малим мислима-врапцима, који су, иако сићушни, задовољавали њену потребу да буде мирна и спокојна.

Чврсто би стегла шаку да птица не побегне и шеретским погледом би затресла грану липе која је додиривала прозор њене собе.

Лов се настављао.

* * *

ОНА је морала да узме ствари у своје руке.

Просто је морала, јер *звончице се кује док је вруће*, што би рекла њена учитељица Јагода на часу српскохрватског језика.

Кроз поломљени прозор данима је дувала промаја.

Једном је чак и киша ускочила у њену собу и требала је да среди то крезубо стакло, како дуго чувана тајна њених одаја не би отишла у етар.

Окрњено прозорско стакло вешто је залепила најлоном и селотејпом, превијајући га као рањеника који јуначки подноси своје ране.

Отворила је улазна врата да види да ли и даље има промаје. Прозор је прво ћутао, да би у једном тренутку почео да звижди танко и равномерно.

Ништа страшно. Чак занимљиво и мелодично.

Победнички је села у фотељу и загледала се у својих руку дело.

Није баш била ковач који кује вруће парче гвожђа, али је била савршен мајстор који је промаји украо слободу.

И то је нешто...

Победа за тај дан...

* * *

ОНА је волела да качи слике по зидовима свог стана.

Куповала је различите - лепе и мање лепе, слике на улици, од познатих и мање познатих локалних сликара, у радњама са кинеском робом... Уживала је у шарнилу и различитим порукама које су слике доносиле. Дивила се бојама или пак једноличности сваке слике понаособ, покушавајући да открије душу онога који их је насликао.

Једног дана требало је да смести три повећа платна у све мањем простору у стану и са запрепашћењем је схватила да у кући нема више ни једног ексера.

Чекић је стрпљиво чекао голу главу ексера да се поигра с њом. У тренутку панике сетила се речи учитељице Јагоде са часа српскохрватског језика, која је често, када би неко заборавио оловку, говорила да *без алата нема заната*. Са чудним осмехом на лицу отрчала је на суседова врата. Позвонила је и најљубазније потражила три ексера, од којих јој, како је љубазно нагласила, зависи судбина њеног заната.

- Бавите се нечим? – питао је зачуђени комшија пружајући јој три ексера.

-О, да, најинтересантнијим занатом на свету – качењем слика! – озбиљно је одговорила и брже боље отрчала у стан да заврши започети посао.

* * *

Сваки почетак је тежак рекла је ОНА и чврсто зграбила четку.

Умочила ју је у кантицу са бојом и почела да фарба улазна врата.

Била је сигурна да је ову реченицу учитељица Јагода понављала својим ђацима на часовима српскохрватског језика сваки пут када би им за домаћи задавала да прочитају лектуру. Прве странице и главе књига читале су се тешко. Презнојавала се, тражила и налазила оправдања да остави књигу... Па да, сваки почетак је тежак... надаље ће бити лакше. И заиста, било је лакше... ваљда...

Када је офарбала врата с једне стране, из ходника, сетила се да би требало да их отвори и офарба с друге стране.

Стала је са четком у руци и једном великом белом тачком на десном образу.

Добро. Почетак није био лак, али сутра ће опет да почне, па ће можда бити лакше... не тешко...

А и што би морала да фарба врата с обе стране...

* * *

Тог јутра ОНА је умала готово сто посто спремна и сигурна да ће променити све у животу.

Неће само провиривати из свог стана, неће се сакривати од свих, па и од себе саме, биће потпуно другачија...

Стала је испред прозора и први пут после много времена широко развукла завесе.

Светлост је утрчала у собу и разбашкарила се по ћошковима.

Допала јој се та слика и нека посебна магија која је израњала из осветљених ћошкова који су се годинама сакривали у полутами.

Опет се сетила учитељице Јагоде и замислила се шта би она рекла на ову игру светлости и понеке сенке.

Можда „Свака птица своје јату лети“...

Летели су зраци ка тајанственом јату, односно соби у којој су само понекад успевали да долете...

Сада их је завеса пустила, али да ли је у праву... Где се налазило јато?

* * *

„Морам нешто да променим. Овако више не може...“ рекла је ОНА себи и попила последњи гутљај већ хладне кафе.

Сваки дан лично је на претходни.

Кретала се путем на коме не постоје споредни путеви и никако није успевала да скрене ни лево ни десно. Ова једноличност јој је украла свежину, вољу, снагу, сјај у очима и већ дуже време убеђивала је себе да мора нешто да промени, да нађе неки споредни путањ на свом досадној,

једноличној магистрали која се протезала као злослутна змија на снажном сунцу.

Већ дуже време разум јој чачкала реченица учитељице Јагоде са часа српскохрватског језика *да ако не почнеш, нећеш ни завршити.*

Било је крајње време да почне.

Морала је да почне, а кад заврши, све ће бити другачије, боље, шареније, срећније, веселије, посебније...

И змија ће се у једном тренутку савити...

Можда у знак питања...

* * *

Тиха...

Тиха вода...

Тиха вода брег...

Тиха вода брег рони...

ОНА је певушила.

Ова реченица је била њена фотографија...

Њена аутобиографија...

Ова реченица је била ОНА.

Пре много година, онда када је као ђаче пажљиво слушала учитељицу Јагду на часу српскохрватског језика, схватила је да ју је давно, ко зна када, рекао неко искусан живота, мислећи управо на њу.

Никола БЛАГОЈЕВИЋ • Пирот

Кад ти личи да је крај, не ударе насад *(истинита прича)*

МАЋА МИ и брат ми веч дигоше руће. Стоју, само што не завикају. Јед'нпут сам брата ми видел како вика. Не ударам насад⁹, зато што неје крај кад ти некој орати да је крај, него кад ти одлучиш да је крај. Тиша се расцепи, клекнул сам у нове дреје, оно све мокро, а ја ћу сврчам, ал' нема - не дише. Стискам њу стомакат, да би излезло това с кво се задавила и брат ми рече: „Ницо, готово је, идемо у собу.“ Увати ме за руку и поче ме сеца да ме одвоји од њу. Поче да викам и тегај он виде да је проглатала језик. Да њу неје извадил језикат, ништа не бисмо напрајили. Она поче пак да кркља, доримка скувиче и тува брат ми рече: „Држ ћу, д'идем за колата!“. Маћа ми донесе воду. Сипувамо њу низ гушу, да би прошло на доле това с кво се задавила. Ништа не напрајимо. Он дојде с колата. Ја ћу једва подиго сам и некако ћу тури унутра. (Маћа ми не појде с нас) Он ми тегај рече да њу држим језикат, да га не увлече пак. Мазним ћу по главу и оратим да че си све буде, а несм бил сигуран. Као да ми времето брзо прооди, а никако не мињује. Стигомо при ветеринаратога и туримо ћу на асталат. Он ћу гледа и стоји си човекат. Ја се бш изнервира и реко му: „Кво стојиш? Не видиш

⁹ слово „s“ у пиротском говору се изговара спајањем слова „д“ и „з“

ли да че липче?" и реко на брата ми д'идемо при другог човека и кад това реко, ветеринарат рипну и поче њу гледа у грлото да се неје задавила с некви. Ја му реко да сам веч бркал да видим, ал' да нема ништа. Он рече да нема довољно инструменти да ради операцију и да требе само да сачекамо. Типим од бес! Сви ћутимо, а она као да сс цвилење нам орати да њу помогнемо. Те ти га ветеринарат дума: „Готово! Унередила се је. Сад ће да умре.". А тмн пре него да това рече сам помислил да че са буде боље. А какв жалан поглед је имала... Б'ш се некако разочара и излезо напоље. Несм могл да ћу гледам како умире. Беше проладно напоље, а ја у тренерће. Тренерћете мокре (како сам клечал) - гола вода. Че осебнем, ал' това ми је била најмања брига. Маћа ми ме зове одома, башта ми зове, снајката зове... Ја искључи телефонат и улезо. Још не беше липцала, ал' пак си не дише како требе. Овија орати: „Ма ја мислим да је она отрована.". Узима шприцеви, а ја си размишљаам кој би могл да ћу отрује. Знам да су врљали отров по Кеј, ал' не верујем да и ми у комшилк имамо текви људи без срце. Рече ми да ћу држим да се не помери, да не строши шприцат. Даде њу инекције и рече да је остало само да чекамо да видимо како че делују лековити. Ја си помисле: „Са да могу, маратон би истрчал за њу, само да њу буде боље, ал' не може.". Те ћу маћа ми дошла пешћи, питује како је. Рекомо да не знамо, ал' да се надамо да че се стабилише. Времето си прооди, прооди и одједном престаде да кркља, ал' пак је малко потешко дисала. Ми се усверимо и он рече да си ћу водимо дома, а мен као да паде камик од срцето. Одведомо си ћу дома. Беше ладно, па ћу

туримо да спи при мене у собу и давамо њу на шприц да пије угаљ, да њу се прочисти стомакат. Погодите јутред'н кво сам прво напрајил кад сам се пробудил. Улазим при њу у собу, а она подигла главу, гледа ме. Ја се насмеја и реко: „Фреја моја, боље ли ти је?“. Дојдо до њу и пригрну љу од срећу.

И д'н д'нс кад љу видим сетим се за тија д'н. Да сам одустал кад је престала да дише, брат ми не би ни видел да си је проглтала језик и не би са увек кад ме види рипала уз мене. Неје крај кад ти некој орати да је крај, него кад сам одлучиш.

Дарко ДРОЗДОВСКИ • Пирот

Малино

СЕДАМ УЈУТРУ. Никад нисам волео јутра, нити сам био јутарња особа, ал' „посао“ зове, мора се. У пичку материну! Целу ноћ сам паковао вутру и ексере скоро да нисам ни спавао. Сад идем да се нађем са клинцем који ће све то лепо растурити за нас. Добар је мали, бар за сад, иако се види да се наложио и утриповао жешћи криминал, ради добро. Улице су клизаве, падала је киша синоћ, добро је, ионако не волим лепа и сунчана јутра. Долазим сокацима и блатњавим путевима до старе и напуштене фабрике. Легло ђанкоза. Палим цигарету. Мали изгледа касни, не личи ово на њега. Већ ме хвата нервоза, морам да га зовем, а то ми ужасно иде на курац – ја да цимам дерле! Пипам по џеповима, нема ми телефона, па јебем ти матер! Кад год сам у журби, увек га заборавим. Почиње киша. Не, није киша, већ јебени пљусак, склањам се у страћару на промаји. Говна, шприцеви, поразбијане флаше, све то под ногама, пазим само да не угазим у говна. У неком сам ходнику изгледа, не знам, никад нисам улазио у ту фабрику, испорука се увек обављала испред. Изгоре ми пљуга, палим нову. Чујем кораке, вероватно је клинац.

Г – Гавро?

Гавра, брате! Нико ме тако не зове, надимак ми је из средње, пренух се. Дуле пајдоман. Па да, сад је ђанер, у средњој смо били нераздвојни. Није ни чудо да сам га баш овде срео. И даље је исти као

из средње, класичан ретардирани ход у оној исцепаној јакни, као да набада ногама једва, ма пропаст, мршав и испијен је био још у школи, штрокава коса као и увек, једино подочњаке није имао.

'Де си Дуле – питам мрзовољно, мада ми је драго што га видим, ипак морам да пазим на репутацију.

Ајмо о – овде – показује ми рукама где да идем – нема тол'ке промаје.

Тресе се. Требало би да га одјебем, ал' ипак полазим ћутећи. Улазимо у просторију, мало је чистија од осталих. Нека као хала, ал' опет нема толико поразбијаних прозора, па стварно дође пријатно, након свих ходника и собичака које смо прошли. Напољу и даље пљушти. Гледам окол.

И – имаш ли пљугу – Дуле пита бојажљиво.

Добро је, плаши ме се. Још фали клинац да ме види са њим и оде ми углед који сам једва изградио. Дајем му цигарету без речи. Ћутимо. Креће опет нервоза, где је до сад овај мали... Па да, пљусак, гарант се склонио негде. Нема везе, јебаћу му матер за ово чекање! Цупкам ногама и случајно погледах у под, поред ногу ми стоји лопта. Немогуће. Није то било каква лопта, већ кожњак, фудбалски, са мојим и Дулетовим потписом! Моја лопта, јеботе! Били смо луди за фудбалом као деца, тренирали у истом клубу, увек у првој постави. Немогуће да је толико очувана после свих ових година! И шта ће бре моја лопта ту? Дуле ме изваљује да буљим у лопту.

Ја, ја сам је донео ту... Знаш да смо увек причали да ћеш бити велики и – и – играч једног дана.

Није он одувек муцао.

Да, Партизан је требао да се отима за мене, мајку му јебем – смејем се.

Није ми то требало. Тај смех. Ипак, Дуле је знао да сам јако незгодан, нисам никад хтео да он осети мој бес, али нема зближавања брате, ти си ћанер, а мене сви знају, мислим се.

Требало је у Во – Вошу, ваљда?

Да, требало је – одговарам.

Стварно је бре требало да играм за Војводу, сећам се и ћалета и прославе у нашој кући. Јебига... Било је шта је било. Дуле се тресе. Не, није зикра. Ово је од страха, препипава по џеповима, држим га на оку. Пружа ми некакву слику... 'Ладно слика брате!

Јел'... Се – сећаш се?

Делује ми као да се губи. Узимам ону слику. Јеботе, у секунди сам се сетио! Алекс и ја. Средњошколска и прва љубав, она лудачка и најискренија... Одакле му бре ове ствари? Ни по чему посебна, није чак ни била лепа, али то што сам имао с њом, више нисам имао ни са једном. Ове што сада јебем не знају да воле, види им се у очима. Давно сам изашао из те приче, зна се зашта служе кад дођу код мене. Отупео сам. За њу знам да се удала и да води онај нормални, досадни живот. А можда све ово говорим у мислима зато што ми је заправо криво. Јебига Алекс, жао ми је стварно. Тргох се.

Одакле ти бре све ово?

Чу – чувао сам ти. И, и онај кавез је ту.

Какав бре кавез?

Дуле ми очима показа на један стари и дотрајали кавез за птице.

Знаш... Во – волео си птице.

Малино канаринци... Јебени малино, кол'ко их је тад било тешко набавити...

Сећам се да сам од ужине одвајао да бих могао да купим барем пар, а онда бусом до БГ – а код одгајивача. Кад сам их коначно узео, срећа брате неописива, нисам се одвајао од њих. Заигра ми сетни осмех на лицу, сећање на нека прошла времена. Дуле је приметио.

Јебига.

Јебига, Дуле.

Чујем песму канаринаца. Немогуће, чујем песму мојих канаринаца. Није стварно.

Звони ми телефон... Отварам очи, јеботе! Спавао сам! Јебено сам закаснио на испоруку, 12 поподне. Уф, не ваља. Гледам у телефон, милион позива. Он је. Шеф.

Да?

Ух, добро је, све ти јебем, жив си!

Ћутим.

Клинац је хтео да нас превесла. Убио је Ђанкозу неког, тамо испред фабрике, није га видео, мислио је да си ти. Јавили су ми ови наши пандури. А сад ме слушај добро! Искључи се на неко време, сви знају за тебе, немој да врдаш и да правиш глупости.

Прекинуо је. Седим у соби и пиљим у врата. Знао сам да је Дуле тај којег је клинац рокнуо, једноставно сам знао. Исто тако знам да ме је Дуле спасио, није ово случајно. Чудно је то како сам у школи увек ја њега штитио, јер је био доста слабашан, а данас је, ето, он мене спасио, иако се годинама нисмо ни чули, а камоли видели. Гледам у врата свог стана и ћутим. Не могу да верујем шта се десило и шта ми се дешава. Морам неком да испричам, али коме брате? Тек сада схватам да немам другове, већ „пословне партнере“ који једва чекају да ме зајебу, да кажу да сам прсо, да прошире и надограде причу и да ме униште. Немам ни девојку, заправо имам Теу, ал' она долази само на дс (амфетамин) и на курац, реално више долази због првог, него због овог другог. Иду ми сузе, али се и не трудим да их зауставим. Плачем и некако ми прија. И не памтим кад сам последњи пут плакао. Ипак се трзам после неког времена. Облачим се на брзину и излећем из стана. Идем, журим, грабим све брже и брже. Ударам у старијег чичу у пролазу.

Па где журиш тако комшо – смеје се стари, онако добродушно.

Шта те боли курац, бре!

Убрзо застајем и окрећем се, гледам у чичу, стоји збуњен и уплашен.

Идем... Знаш, идем да купим канаринца. Малино. Одувек сам их волео.

Алекса СТОЈИЉКОВИЋ • Пирот

ЧАБРИНОВИЋ

У СИБИР су пристизали возом. Најчешће су чекали у колонама, а онда би, по двоје или троје, заузимали место испред зида, везаних очију. Из околних места су пристизали свештеници који су читали по пар минута. Вод је онда обављао свој посао и наредног тренутка, дошло би још троје. И тако док не падне мрак, или се не испразни колона. Углавном није остајало ништа за сутрадан.

Теретним возом стигло је троје људи у омањи сибирски град. Они нису ни планирали да ће међава да им купи још један дан живота. Жандари су их спровели до куће у којој су одсели, руку везаних иза леђа, са кратко везаним ногама, тако да су једва корачали. На лицима им је био израз несвакидашње отупелости, без оно мало емоција које умор није стигао да поједе. Испред куће их је дочекао омањи човек са кратким брковима, буцмаст и подбуо у врату, који је био управник неког локалног казамата или томе слично. Увео је затворенике у кућу, повео их у забачену собицу и одсечно им саопштио: стрељање је сутра у зору, у међувремену можете одмарати до миле воље. Из собе су изашли и службеник и стражари, који су сада заузели место у већој, загрејаној соби, и којима је посао био да пазе на затворенике, везане и угруване. Затвореници су седели уза зид, са отежалим ногама, зурећи у мрак и загушљивост собе.

Заправо је чудно како је њих троје уопште завршило овде. Они су већ требали да буду покопани у различитим деловима земље. Сво троје су ухапшени месец дана раније у Петровграду. Вера је подигла пиштољ на генерала, представника царске власти. Њен пиштољ није опалио. Генерал је збуњено гледао у цев и чекао смрт, али се ништа није догодило. Тренутак касније, на Веру је скочила гомила и сурвала је на петровградско камење. Заглављени пиштољ је завршио на тлу потпуно заборављен. Сада о њему чак ни Вера није бринула. Она је знала да би све било исто и да је пиштољ опалио; гомила би свакако скочила на њу, али би се сада ваљали у локви крви. Полицији је требао једва један дан да дође до Сергеја и Бориса, доста мање него њима да побегну из престонице. Сво троје су се нашли убрзо на истом месту, у истој префектури, под истом оптужбом. Саучесништво нису порицали, било им је јасно да се већ све зна и да одатле нема излаза. Уосталом, на то су били спремни још током планирања самог подухвата. Исто тако су знали да их смрт неизбежно чека, да је то казна за сваки пиштољ уперен у лице државних службеника, па чак и за оне заковане. После краћег процеса, сво троје су осуђени на смрт стрељањем: Борису је било одређено да сконча у околини Петрограда, а Вери и Сергеју у различитим крајевима Сибира. Такви су били капацитети.

Њихов бранилац је поднео само једну примедбу суду. Штавише, ова примедба је више личила на молбу: да се стрељање обави у -ској губернији у Сибиру. Једино што је било ко од ово троје имао од родбине, Верина сестра, живела је у

-ској губернији у својству испоснице, и Вера је желела да се са њом опрости по последњи пут. Суд најчешће не пристаје на овакве захтеве, али због неспоразума или неког чудног осећаја доброчинства, троје злочинаца су се нашли у товарном возу на путу за -ску губернију, у хладноћи и влази железног вагона. Снег је затрпавао пут кроз Сибир, да би најзад, на стотинак километара од одредишта потпуно онемогућио пролаз, и воз је стао, у тихом ишчекивању.

То је био дан када су Вера, Сергеј и Борис требали да умру.

Сазнали су да до -ске губерније неће ни доћи. Правда је спора, али нестрпљива, па није било ни потребе да се њихови животи узалуд продужавају. Требало је извршити егзекуцију у најближем месту уз пут. Тако су затвореници стигли у место у коме нема ни ваљаног казамата, те је њихова последња ноћ резервисана у мемљивој соби, без светла и у којој је под гадно шкрипао. Кроз затворена врата чули су разговор стражара и службеника, који су их чували уз карте и шпиритус. Знали су да затвореници немају куда да побегну. Врата собе су била тешка попут улазних, чврсто забрављена, и њих троје није могло да их пробије. Када би их и пробии – куда даље. Сибир је широк и немилосрдан, а вејавица зауставља возове; постали би храна за ловачке псе и отворили себи капије пакла.

Њих троје се пре овог инцидента није познавало. Такви су закони револуционарне акције. Завереници морају једни за друге бити потпуни странци, без познанства, без осећања. Требало је саставити групу која ће што лакше да се опрости

од појединца и настави општу ствар као да се ништа није десило, али која истовремено о општој ствари неће знати ништа, па је неће ни угрозити када падне у руке закона. Када је Вера ухваћена, једине везе са случајем били су Сергејев пиштољ и Борисове комшије који су је препознали. Њих троје су, као војници револуције, дали своју жртву на суровом бојном пољу, али револуција још увек стоји, овом жртвом није угрожена већ је постала неминовнија.

Њих троје је сада седело у мраку у коме су имали само једни друге и још пар сати до свитања. Умор је полако почео да их напушта. Противно сваком закону, живот се полако враћао у њих, уместо да их мало по мало напушта. Да није било међаве, сада би читава ствар већ била готова. Верина би сестра већ видела смрт својог јединог рода, коју јој је међава сакрила од очију, али која је неизбежна колико и отапање тог снега који покрива сибирска пространства. Тај снег се никада неће потпуно отопи, али ће данашњи снег покрити јучерашњи који је већ нестао, дајући тако илузију да се ништа није променило. Баш као што и стрељачки водови никада неће погубити све злочинце, већ ће сваког дана убијати по неколицину, чистећи земљу од њиховог срамног постојања, покопавајући данашње поред јучерашњих, а свет ће остати потпуно исти данас као и јуче.

Најзад су их мучиле мисли о корацима. До сада би већ откорачали у правцу губилишта. Везаних очију би чули одјек пушака од сибирских брда, али не би видели цеве које им се приближавају. Кажу да је другачије када се цев види и кад је сакривена. Тако би било генералу да

Верин пиштољ није заказао. Он је видео цев која га неумитно гледа и чуо би звук који не би очекивао. Прошао би само један тренутак. Генерал не би чекао зору, не би бројио кораке, и најзад, не би замишљао како изгледа цев уперена у њега кроз коју се излива смрт. Њему би смрт дошла очи у очи, изненадно, шокантно, бескрупулозно, и без трунке саосећајности. Завереничка правда је горка, али директна. Она је трагична и злочиначка, изванзаконска, од стране прљавих руку и превртљивих устију, али она не троши речи на сувишне церемоније. Ефикасност је једина реч у вокабулару револуције, и револуција све приповеда једино кроз њу. Колико ће та прича трајати, зависи само од интонације.

Они су несумњиво носили у себи страховање како ће се општа ствар развијати. Знали су да ће покрет да настави и без њих. Генерал је преживео атентат, али ће га сигурно сачекати још један. Уколико га не сачека, биће других генерала. Они ће се плашити на сваком кораку. Биће још хиљаду сличних носиоца оне власти против које се бори општа ствар, и они ће се освртати за собом на сваком кораку. Генерали и цареви добро знају да пиштољ не може да заглави баш сваки пут, и са том мишљу ће се освртати за сваком сени коју виде на свом двору. То је сада било у главама троје људи који су чекали да се промоли сунце иза тешких сибирских шума.

Чули су да је бука у суседној соби помало замрла. Стражари су вероватно били поднапити. Сергеј је у шаџи премећао искривљено парче спајалице које је нашао на поду теретног воза. Можда би њиме могао да проба да одвеже себе,

или макар неког од својих сабораца. Ако су стражари заиста поднапити, могуће их је савладати. Довољно је на препад ухватити једног, оборити га једним ударцем, а онда се изборити и са осталима. На сибирском снегу, у граду пуном људи и жандарма, у сред бела дана, био би подухват побећи из града. Изван града остаје само снег, железничке шине и велика празнина, и они неумитно воде до следећег града, препуног нових људи и нових жандарма. Можда би могли упркос обријаним главама и жигом злочина да нађу неко уточиште у немилосрдном Сибиру. Чудо је, на крају, увек могуће, али зашто га призивати, и да ли уопште вреди борити се за њега. Човек се често нађе у беспућу, леђима окренут понору одакле нема изласка. У тим тренуцима могуће је чудо, нека нелогичност, општи пропуст или догађај изузетно мале вероватноће који може разрешити безизлазну ситуацију. А када се играте мртвог човека, тада не постоје нелогичности, јер када смрт постане једина могућност, тада су и чуда само одлагање пута који се свакако мора прећи. Такав пут се завршава увек исто за човека који је осуђен на смрт. Није то ствар цеви које ће неминовно завршити на њиховим слепоочницама. У питању је метак једног поретка који је из дана у дан претио да им просвири чело. Њега су видели на свим пољима, у свим фабрикама и универзитетима, тамо где је закон надјачавао правду и тамо где су лажима дизали градове. Шта најзад остаје људима који немају ни бога ни закона? На њима је једино да своје дело оставе генерацијама које ће тек доћи. За њих не постоји ништа друго што их надживљује, никакав виши

смисао или метафизички ентитет. Будућност је њима једини логичан исход и једина историјска неминовност.

Зачуло се стругање на вратима. Сергеј је знао да за пар секунди може да покуша да одвеже бар себе. Преметнуо је спајалицу по последњи пут, да би је најзад стисао и бацио иза себе. Службеник им је рекао да је време да крену. Злочинци су устали и уредним кораком пошли према излазу, док су их службеник и стражари пратили. У околини овог места се нису дешавала погубљења и мештани су затворенике гледали са чуђењем. Деловали су им као аветиње, без осећања, без богобојажљивости. Знали су да правда није ни са једне стране пушчаних цеви, али и да смрт мање боли када је испоручује закон него када је испоручују одметници.

Борис, Сергеј и Вера су стали испред стрељачког вода, везаних очију. Замолили су да им се скину повези, и очима су пратили цеви које су им се приближавале.

Предраг ПРОЛЕ • Ниш

ЕУР 'ОПА

КРОЗ ПРОЗОРЧЕ полицијске марице угледао је разигране бронзане атове. Испред тадашње Скупштине поставио их је Томазо Винћенцо, ученик чувеног Мештровића, познатији као Тома Росандић. У устима је осећао метални укус крви. Отечено око се скоро потпуно затворило, а лисице су биле сувише затегнуте.

Без сирене, са само повременим блицевима ротационог светла, индиго-плави комби пристигао је у улицу Мајке Јевросиме и паркирао се испред зградице Полицијске управе Ста-ри Град. Клизна врата се отворише и два кршна момка, наоружана дугим гуменим палицама, извукоше ухапшеног. Људска врећа убачена је у мрачну собицу попут ђака кукуруза. Иза себе је чуо навлачење резе и звецкање свежња кључева, потом је завладала тишина. Биће најбоље да проба да одспава...

Ноћни звуци велеграда... Разуларене навијачке хорде шпартале су центром, нешто прослављајући или негодујући. (Ту и није било неке разлике). Шкрипа кочница, брујање по-лицијских пежоа, спорадични завијајући одјеци сирена. Пред јутро се чуло и нешто налик у-личном шмрку којим су радници комуналних служби покушавали да сперу људску штроку нагомилану у току дана. Као да су за тако нешто довољни вода и црево...

Пробудио се и готово се ничег није сећао. Скучена собица у коју је кроз високо постављено прозорче једва допирао траг дневне светлости, деловала је потпуно надреално. Једино је бол био стваран; једно око није могао да отвори.

Чуо се одјек тешких корака, затим звекет кључева и скидање резе. Појавила се крупна униформисана телесина. – Идемо... – рекао је кратко и безвољно, вадећи лисице из футроле. Приведени је устао и послушно испружио руке.

Шетња није трајала дуго...

– Чекај овде... – Полицајац је покуцао и ушао.
– Шефе, стигли смо...

– Одлично. Дај ми те папире, скини му лисице и уведи га, ти сачекај у ходнику.

– Јесте ли сигурни за лисице?

– Мирољубе, па ми смо цивилизован народ...
Не као они западњачки неандерталци...

– У реду...

Врата се затворише уз шкрипу. Момак је стајао сав покуњен и чкиљно. Испред себе је видео сенку високог маркантног мушкарца; за леђима је држао фасциклу. Ноншалантно ју је бацио на сто и не отворивши је.

– Изволи... – Руком показу на столицу и приведени се полако спусти, тихо и без речи.

– Ја сам инспектор Симоновић... – Погледао га је у затворено око и намрштио се. – То би ти требало средити... Јесу ли те ови моји, или?...

Да... немаш коментар... Јасно. Не би' га имао ни ја да сам на твом месту... То исто могло је и мени да се деси, па да данас ја седим на тој

столици а да ти мени дробиш и држиш предавања... – Застао је и погледао младића. – Серем, а?... У праву си. Вероватно мислиш, што ли ме овај пандур гуши глупостима кад се исход зна. Е, па да знаш, није тебе запао оби-чан дрот који би уз пар шамара и један позив истражном судији решио све. Ти си дошао код Симоновића, а ту има разлике. Јер Симоновић помаже посрнулим душама... Јасно?

С годинама му је све више сметао устајали канцеларијски ваздух. Пришао је прозору, отворио га и дубоко удахнуо.

– Дакле, момак, виши инспектор Антанасије Симоновић не кажњава, не малтретира, не дели шамаре, већ помаже, преваспитава, даје све од себе да заједно са тобом,... вама,... уђе у срж проблема; после све буде лакше. А наш, твој, свачији проблем у овој напаћеној земљи су неморални прозападњачки манири које је неко пустио на мала, или можда чак на велика врата, да се овде башкаре и пуштају корење. Говорим о тим неверничким, сатанистичким сенкама чији је крајњи и једини циљ убијање религиозности у обичним људима, првенствено уништење православља... И да не буде забуне. Ништа они боље не поступају ни са својим људима, од себе су заправо и почели. Њих су, тамо, већ зауздали и довели у ред. Личе они на некакве зомбије испраних мозгова којима су једино еври и долари у глави... Па они су, мој брајко, успели душу да претворе у материју... Разумеш ли ти то? Њима би због тога требало доделити Нобелову награду!...

Без иједне једине речи, момак је и даље ћутке седео на столици. Неповређеним левим оком

мирно је посматрао професорски наступ инспектора Симоновића... Бол у десном пре-тварао се у севање слично мамурлуку...

Инспектор одавно није имао притвореника који га је тако послушно и, очигледно врло пажљиво слушао. Зато подиже главу и остршћено настави...

– Замисли ово... Један мој пријатељ је недавно путовао у Шведску. Свратио у неки ресторан да попије кафу и успут оде до тоалета, кад тамо, има шта и да види. Уместо стан-дардних ознака на вратима, на једним стоји налепница жене како седи на шољи, а на другим налепница мушкарца који стојечки мокри, али прецртана. Што ће рећи: Због равноправно-сти међу половима, да се оне не би осетиле повређене, мушкарци у Шведској морају да седе кад врше малу нужду. Пази сад то!?... Па добро, питам се ја, шта је следеће? Хоћемо ли ми да почнемо да рађамо децу, а оне, – ухвати се за међуножје како би што верније дочарао сцену, – а оне да их праве?!... Или ћемо можда да их усвајамо као што раде они из ел-ци-би-ти орга-низације, крв им јеб... – сети се својих полицијских чинова и заустави се у пола псовке, – ...ону настрану... – Кренуо је до прозора, успут се зауставио поред притвореника и готово га пријатељски потапшао по рамену. – А ти,... ћутиш, ћутиш... Шта ћеш... И теби је све јасно...

Куцање га прекину. Вратио се за радни сто, мирно сео и, затежући кравату, изговорио гласно: „НАПРЕД!“ Крупан полицајац протурио је главу са шапком.

– Шефе, траже вас неки људи из белгијске амбасаде, кажу да је важно.

– Моменат... – Отворио је врата суседне просторије и у њу увео притвореника. Момак је сео на софу. – Тако... Шта чекаш, уведи их! Хоћеш ли да нам поново опале санкције?!...

Два господина са актен ташнама, љубазно су се наклонила.

– Господо, чујем да сте ме тражили... – пружио је руку и снажно протресао обојицу.

– Ја сам адвокат Цинцаревић, господин је отправник послова белгијске амбасаде.

– Веома ми је драго... Шта могу да учиним за вас?

– Видите, да одмах пређемо на ствар... Вероватно сте чули за ноћашње изгреде...

– Мислите на оно разбијање излога, узнемиравање грађана?

– Да, наравно... Мислим на дивљање домаћих навијача, заправо хулигана, и лов по граду на јадне незаштићене Белгијанце који су само дошли да посматрају меч.

– Цинцаревићу, ја се не бих сложио са вама. Ти 'незаштићени' белгијски навијачи на-правили су хаос у центру, лупали локале, превртали жардињере, правили штету... Слажем се да је било нереда и туча, али са обеју страна, никако само са наше...

– Добро, добро,... оставимо то сад... На крају, нисмо због тога овде.

– Већ због чега?

– У питању је нестанак једне особе, држављанина Белгије. Наиме, од синоћ му се губи сваки траг. Његови пријатељи су то пријавили амбаса-

ди, један од њих је доле у колима. По-стоје сазнања да је у вашој станици...

– Па ваљда би' ја то први зна... – Застао је у пола речи као муњом ошинут. Зграбио је фасциклу са стола и отворио је. Поред записника, у њој се налазио и пасош. – Мирољубе, не-срећо, што ми не рече да је овај момак странац?... Белгијанац...

– Странац?... Белгијанац?...

Виши инспектор Симоновић је шаком прекрио лице. Кома је он држао предавање о посрнулој западњачкој култури, о светској завери...

– Господо, – насмешио се усиљено, – мислим да је ваш проблем решен. Момак је про-нађен. Дошло је до омашке у куцању имена, тако да је сада све отклоњено. Након идентифи-кације и сређивања папира, видећемо шта ће рећи прекршајни судија.

– Какав сад судија, господине Симоновићу?

– Како какав? Па овај наш, дежурни. Знате, иако је момак страни држављанин, ми морамо да га испитамо и,... ако постоје какве индиције...

– Господине Симоновићу... Нека господин отправник оде до аута да доведе оног мла-дића, а Ви и ја да попричамо насамо...

– Разговор у четири ока? Врло радо, господине Цинцаревићу... Врло радо...

Белгијанац се упутио сумрачним ходником, тражећи излаз из станице.

– Да те чујем, Цинцаревићу...

– Опааа, прелазимо на пер-ту?... Што се мене тиче, нема проблема. Може и тако...

Дакле, Симоновићу, хоћеш ли ти да завршимо ову ујдурму што безболније, или ћеш и даље да се утрпаваш говнима? Пуштај то човече, па да се разилазимо к'о људи.

– Људи, кажеш? Па ти ниси човек, ти си адвокат. И то не обичан, већ колико видим – дупелизац. Све за валуту, је л' да?

– О чему ти причаш, човече? Ја овде спасавам част и образ наше државе...

– Не дај боже да је такви спасавају. Наше називаш хулиганима, а њихови су Евро-пљани, цивилизовани, шта ли?! Бадава, мој Цинцаревићу, скидаш гаће. Нисмо ми, Срби, њи-хов тип. Сувише смо штракави, маљави, они воле оне избријане, напудерисане гузице, да им мирише на цвеће док забадају. На такве су они навикли...

– Рећи ћу ти само једно: Због таквих као што си ти, наша земља има лош имиџ у иностранству. Вас би требало уклонити, почупати као коров да нас више не трујете својим глупостима и национализмом. И искрено се надам да ћете једног дана бити тако малобројни, да ћемо моћи да вас ставимо испод једне крушке. Дикси!

Отправник се појавио са још једним младићем. Адвокат се окренуо и обавио кратак позив. Инспектор је извео притвореника и показао му да седне. Видевши га, његов пријатељ је готово заплакао. Цинцаревић је ставио телефон у џеп и одмахнуо главом...

– Е, мој, Симоновићу, шта сте му урадили те га овако унаказисте. Неко ће за ово мо-рати

дебело да плати... – Пришао је приведенем и обратио му се на француском. Овај му је нешто причао, објашњавао и повремено показивао ка инспектору.

– Дакле, ствари стоје овако: Млади господин Руди каже да Вас неће тужити, и само жели да се све ово што пре оконча. То што сте се пред њим у пар наврата хватали за мушкост неће да коментарише, јер није разумео ни једну једину реч. А сада, молио бих његова доку-мента па да кренемо.

– Полако, Цинцаревићу, чему журба. Рекох да ствар није до краја разјашњена. Морамо да саслушамо полицајце који су га привели. Не идете ви никуд.

Наступила је пат позиција. Белгијанци су ћутали, полицајци се мрштили, једино је адвокат мирно стајао као да зна нешто што остали не знају. Тишину прекину пиштање службеног телефона. Инспектор дохвати слушалицу и притисну дугме.

– Да, молим?... Изволите начелниче!... – Неко време је ћутао и слегао раменима, а он-да: – Јесте... Овде је... Не брините ништа... Али, случај није окончан?! Разумем... – изговорио је смркнуто и спустио слушалицу. Дочекао га је саркастичан осмех Цинцаревића.

– Дакле, Симоновићу, јесмо ли најзад завршили? Можемо ли да идемо?

– Да... – промуцао је, гутајући сопствени понос.

– Онда,... молим документа... – Испружио је руку гледајући га с висине. Овај му тутну пасош. –

Хвала лепо, били сте крајње љубазни, што се и очекује од једног спрског полицај-ца... Пардон... Инспектора.

– Е, несрећни Цинцаревићу... Погледај кога ти заступаш.

У мрачном ходнику, млади Белгијанац је љубио повређено око свог пријатеља; онда је полако прешао на његове усне. Нежно, јер су биле отечене.

– То је Европа, Симоновићу. Место где свако може без било чијих предрасуда да испољава себе. Слобода... Демократија... Једнакост... И још нешто: Знамо ми такве као што си ти. Знамо и пратимо вас....

Ми све знамо...

Тања МИЛУТИНОВИЋ • Београд

АЛТРУИСТА

У ГРАДУ је поново зафалило хуманих и обзирних људи па је, у складу са потребама, расписан конкурс за позицију Љубазног лица.

Сит тешког ринтања за мале новце Ж. је решио да се пријави. Његов тренутни посао чинио му се одвише напоран, а шеф неподношљив и арогантан. На радном месту хвалили су Ж-а као неконфликтног човека згодног за сарадњу. Коректно је одрађивао свој део посла, али посао је превазилазио његове капацитете. Често је викендом, код куће, завршавао обавезе и уморан одлазио на радно место, где је исцрпљен једва подносио дневни стрес. Имао је мизерну плату и стално је streпео од отказа. Помислио је, када већ мора да буде снисходљив и љубазан, зашто не би за то био и плаћен. Решио је да се пријави за посао Љубазног лица. Очекивао је да ће критеријуми бити оштрији, али уз мало здраве памети и нешто глуме, успео је да прође све провере. Са свог радног места добио је препоруку. Код куће, комшије су посведочиле да је повучен и фин - у пролазу се свима љубазно јави, придржи врата и понесе кесе, друштво не доводи, жене не сакупља, и не прави буку... Никоме не смета. Опште узев, заједница се сложила да је Ж. пристали млади човек.

Постао је Љубазно лице. Није морао да ради бог зна шта. Учествовао је у добротворним приредбама, што му није падало тешко јер није

давао свој новац. Помагао је у њиховој организацији. Трудио се да оправда статус добричине те се углађено и предусретљиво опходило са свима. Чудио се зашто не влада помама за овим занимањем. Потребно је само понашати се љубазно и фино, а платица легне на рачун сваког месеца. Није била велика, али довољна да се премости док не нађе нешто боље.

Новопечено Љубазно лице живело је свој нови живот. Време је пролазило, и Ж. је почео да добија хроничан бол у вилици од вечитог осмехивања јер ваљало је зарадити плату, а он је био одговоран човек. Није се усуђивао да каже своје мишљење, да подигне глас нити да се супростави, мада су почеле да га иритирају преажурне госпође по добротворним организацијама. Нарочито га је нервирала једна за коју је схватио да има личне користи од хуманог залагања, па је стрепела да јој се фондација не угаси. Грубо му је командовала и гњавила га да остаје много дуже него што треба. Оклевао је да је одбије јер је био љубазан. Ускоро су почеле и друге фондације да га позивају и није му остајало нимало времена за себе. По цео дан, а некада и ноћу, прегарао је за добробит угрожених. Чинило му се да у свету нема ничега другог сем сиромашних, болесних и несрећних које ваља спашавати, а њима никада није доста и не да им се заиста помоћи, јер је свет беде рупа без дна - вечито жедна земља којој је свака помоћ само капља воде. Никоме овде нема спаса, увидео је, али зато се још грчевитије осмехивао и још љубазније обраћао јер је схватио да, ако изгуби посао, и он може постати један који вапије за сваку кап.

У своја четири зида свлачио је осмех, и све чешће остајао намрштен. Из дана у дан све више га је гушило. Комшије су му без устручавања тражиле услуге. Сматрале су да је, као Љубазно лице, дужан да им довуче дрва из подрума, да бакицама трчкара у радњу, и позајмљује новац свима редом. Снебивао се да их одбија, и сваким даном су му дуговали све више. Понекада није смео да отвори врата када неко звони, нити да се јави на телефон, а после се кајао јер се плашио како није довољно љубазан.

Једном приликом се тако изнервирао да је треснуо чашу о под. Истог трена било му је лакше. Од тада је скоро сваки дан звекнуо по неки суд да се слатко распрсне као и његов бес.

- Комшија, какви су то звуци из вашег стана – питала га је једна бакица – имам утисак да се нешто ломи.

Био је принуђен да престане са разбијањем па је од муке рашчерупао све јастуке по кући.

Да би се ослободио тензије решио је да крене на спорт. Одмах је схватио да колективни спорт не долази у обзир – плашио се да ће неком у афекту разбити главу. Теретана и трчање су се показали пренапорнима, јер је после тренинга био сувише уморан за безбројна угађања.

Цептео је од муке и прикривеног беса, а споља је блистао и све више показивао зубе кроз осмех. Једном је намерно нагазио мачки на реп, а правио се да је случајно. Сласно је уживао док је она скарлаукала, мада се претварао како је ужасно погођен њеним мукама. Пожелео је да шутне уличног пса, али се плашио да ће га неко видети.

Маштао је како узима батину и умлаћује керове из краја. Набавио је отров за пацове и кришом бацао по парковима, па са сласним ишчекивањем гледао који ће се кућни љубимац почастити.

Али све је доносило само тренутно олакшање.

Негде успут, успео је чак и да се заљуби. Понадао се да ће га живот коначно наградити за све љубазности. Упознао је имућну цуру чији је отац донирао малу суму удружењу параплегицара. На конто очевог хуманог геста цура је решила да се изрекламира. Дошла је у удружење да се слика за новине. Игром случаја, налетела је на Ж-а који је био задужен за контакте са новинарима. Ж. се показао необично шармантан и предусретљив, али ипак се јако изненадио када му је богата кћер оставила број телефона. Оклевао је да је позове на састанак. Она је изгледа увидела да се снебива, па му се прва јавила и уговорила сусрет. Ж. се сав тресао од жара и стрепње. Током вечери трудио се да јој угоди, оставио је огромну суму у извиканом ресторану, и сав се распомамио од горљиве љубазности. Ипак, након свега, ћера му се више није јавила.

- Нешто је у њему језиво, али не знам да ти кажем шта – открила је другарици, игром случаја Ж - овој колегиници.

- Замисли – пренела му је колегиница - шта може бити језиво у вези са тобом? Какав нонсенс! И чуј, морам нешто да ти кажем - она се сада забавља са Р - ом.

- Са Р-ом?! – полудео је Ж. (наравно у себи). Р је био женскарош, татин синчић, бескорисни

плејбој. Пар пута га је позвао на журку у својој велелепној кући.

Бесан и љубомором распомаљени Р излетео је из канцеларије. Мржња спрема Р-а букнула је снагом дуго потискиваног беса. Довезао се до његове куће. Прва помисао је била да му подметне пожар. Како је ова акција ипак захтевала мало стрпљења, Ж. је излетео из кола, зграбио велики камен и наочиглед пролазника зафрљукнуо га у прозор. Већ на звук ломљаве Ж. се покајао. Сада не само што ће остати без прихода, него ће му још и судити. Хтео је да се да у бег, када је испред њега истрчао избезумљени Р.

- Ти !! Ти си разбио прозор?!

Ж. је очекивао песницу у нос.

- Не, ја ...- замуцкивао је.

- Спаситељу! Дивни човече! – изљубио га је Р.

Ж. је стајао запањен.

- Како си знао? Како? Па да, осетио си плин.

- Плин?

- Да, плин! Заспао сам, попио мало више, а заборавио да заврнем плин. За длаку да се угушим, а онда – банг, пуче прозор! И откуд баш тебе бог да пошаље – чуддио се Р.- Па да, послао је анђела, анђеле мој. Спаситељу!

- Плин....плин... – понављао је Ж. као хипнотисан. Спасео је живот тиквану, схватио је. Да је само обуздао бес, овај би био удављен.

И док га је Р. грлио, Ж. је плакао. Р. је свакако мислио како Ж. плаче од среће.

Душан НИКОЛИЋ • Београд

ПТИЦА ЗЛАТОКРИЛА

Када се Далибор опоравио од потреса мозга, неуморно сам покушавао да искамчим из њега потврду сопственог сећања. Испитујући тако непрестано старијег брата, попео сам му се на главу, али чинило се да тамо није остало ништа осим ожиљка на челу, тик изнад левог ока – једини белег читавог тог пустиновог предвечерја оног далеког летњег дана када смо похотели напуштену Драгичину кућу. „Сећаш се да смо код кокошињаца развалили трулу тарабу?“ – „Да, то се сећам.“ – „Је л' се сећаш да смо се онда провлачили кроз коров и травурину, ижцигљали до појаса, па да смо се попели на веранду, пуну мишијег измета, која је још и заударала на пишаћку богзна каквих животиња?“ – „Добро, добро, настави даље!“ – „Ма сигурно се сећаш колико смо се чудили што врата уопште нису била закључана. Кренули смо полако уз степенице и скаменили се кад се зачуо лавез са спрата.“ – „Е лавеза се не сећам. Не знам, једноставно се не сећам. Па ајде кажи ми шта смо видели горе, ако се ја не сећам, ти се свакако сећаш“. Био је у праву, међутим, нисам могао да превалим преко уста то што нам се указало кроз одшкринута врата. Он ме је наговорио да провалимо у кућу покојне Драгице. Он је био виновник сулудог чина. Према томе, на њему је била одговорност да преточи у речи тај застрашујући приказ, да определи неопипљиви ужас који нас је запљуснуо. Кукавички се

крио иза патвореног заборава, мешкољећи се готово задовољно у залеђу преживљеног потреса мозга. А када боље размислим и баба је подједнако крива. Сваки пут кад би нас родитељи на неколико дана оставили код ње на селу, на једвите јаде би успела да нас успава. Чим би нас спремила за кревет и угасила светло, Далибор би почео да опонаша жабљи крекет, који би се, потпаљен мојим кикотом, развукао у недоглед, на шта би баба почела да прича о Драгици. О омраженој комшиници која је умрла две године пре Дачиног, а четири пре мог рођења, дакле скоро дванаест година пре него што смо јој бесрамно провалили у одаје. „Ћутите, ћутите, ето га ту испод прозора, Драгичино куче. Чујете га како лаје... Е само ви наставите да изводите бесне глисте, па кад вас дохвати Дагичино куче и одведе код Драгице, видећете свога бога.“ Кад би сутрадан комшија Бранко свратио на кафу, она би га, повлачећи обрве навише и невешто намигујући, наводила да да ветар у леђа њеним причама за лаку ноћ. Бранко је био породични човек, узорни отац тројице синова, а на кафу је свраћао увек у пратњи златног ретривера. Ретривер, једар и у цвету псеће младости, живахно је млатарао репом као каква птица златокрила, док би баба хушкала Бранка, терајући воду на своју воденицу: „Дедер, Бранко, испричај им, молим те, за Драгицу, мени не верују.“ – „Шта да им причам... настрана жена. Да је била нормална, сигурно би се смирила уз човека и родила му децу. Ма какви! Боже ме прости, сама у оноликој кућетини са оним кусим псетом“, направи паузу да се прекрсти и поглади свог послушног Злају по глави. „Да је

барем био неки расан пас, него шепави гарави цукац“, на бабин јачи срктај, сети се да причу мора да закити наравоученијем: „Е, али то није све. Кад је Драгица умрла, псето су живо закопали заједно са њом. Кажу, тако је хтела.“ Застаде да узме коцкицу ратлука, па кад ју је залио гутљајем турске кафе настави: „И наравно. Куче ни тамо, ни овамо, заглавило се јадно између два света. Дању са Драгицом, а ноћу напушта гроб, тражи децу која не спавају ноћу и одводи их Драгици. Мученица, онако мртва, жедна туђе деце.“ Брат и ја слушали смо га разрогачених очију, упијајући сваку реч. То је био разлог зашто смо увек, крајње опрезно, пролазили поред Драгичине куће, јединим путем којим се према центру села излазило из улице – ако се уопште могла назвати улицом та шљунком засута вијуга која се пропињала између кућа, незавидних спољашњости. Пре него што је баба тог летњег предвечерја отишла до суседног села да купи мед, рекла нам је да не изводимо керефеке, да седимо код куће и играмо се и да ће се одмах вратити. Стојећи уз прозор, усавршавајући жабљи крекет, Далибор је сачекао да се баба изгуби из вида, па ми је одсечно обзнанио наум: „Идемо у Драгичину кућу.“ Почео сам да се противим, на шта је он смирено, као и обично у таквим приликама, рекао да га не би чудило ако га опет оставим на цедиљу. „Као онда кад си ме гурнуо у пољски ве-це, па отрчао, не погледавши да се нисам можда удавио?“ Гурнуо га јесам, али случајно. Пропао је једном ногом право у бабина говна. Излетео сам урлајући на сав глас: „Дача је упао у говна!“ А Далибор је, додуше без једне папуче, већ ишао за мнош, укаљан до кука најразноврснијим

нијансама браон боје. Ето, како се заврши сваки његов план, увек пропадне у говна, у дословном или пренесеном смислу! Обожавао је свуда да забија нос. Кад се само сетим тог назови плана. Пробио је рупу кроз зид од иловаче који је делио тор од нужника, па је кроз њу чачкао свиње талуском, свиње би се узврпољиле, а он се церекао. Дивне ли забаве! Потрес мозга или чупање из гована, тако су се углавном завршавали наши боравци на селу, потпуно супротно мајчиној намери да се градска деца надишу чистог ваздуха, да осете природу на сопственој кожи. Ето јој сада природа на кожи, бабина говна на ћосавој ножици, ожиљак изнад ока од орахове гране у коју је, док смо бежали из Драгичине куће, треснуо из све снаге у атлетском скоку са тарабе, уместо да се лепо, ко човек, провуче кроз довољно широк процеп. Као за пољски ве-це, касније ми је пребацивао и за ожиљак: „Мало је фалило да останем без ока због тебе“, неумољиво је садио у мене осећај одговорности, тај дипломирани агроном у култивацији гриже савести. „Шта сам ти ја крив што си смотан ко сајла. Је л' сам ти ја крив што си јурио ко мува без главе и стално се окретао да видиш да ли трчи за нама...“ – „Ко? Па кажи више ко!“ Тада бих заколутао очима, изнервиран што се тобоже не сећа кључних тренутака. Тај догађај није хтео да ми излапи из главе. Са Дачом је било другачије, брзоплетост га је уваљивала у неприлике, од немила до недрага, не остављајући никакав траг у сећању. С друге стране, мом подозривом ходу кроз живот стајала је као саливена она народна изрека: два пут мери, једном сеци. А непријатна искуства дубоко су се

заривала у моју ионако позамашну способност злопамћења, па их одатле не би истерало ни двадесет потреса мозга. Упркос томе, Дачи је полазило за руком да ме каткад увуче у гротло својих безумних марифетлука. „Ма зар је битно шта смо видели. Ето, барем сам научио да се не ослањам више на тебе“ – тако би кобајаги стављао тачку на наш разговор. Тако нешто је рекао и након инцидента у пољском ве-це-у, али то га није спречило да ме одвуче у попишану кућу нама потпуно непознате покојнице. „Кажеш, чуо се лавез из горње собе? Значи ипак нас је појурило Драгичино куче.“ Нисам био сигуран да ли се прави блесав или је заиста заборавио. „Ето, добро је што смо отишли док је још био дан. Па да! Драгичино куче лови искључиво ноћу.“ Ову сујеверну глупост заогрнуо је интонацијом спикера из би-би-си документарца као да изводи научни закључак о понашању неке егзотичне животињске врсте. „Да је била ноћ, мене би шчепао и ко зна где бих сада био. Али брига тебе, ти би и тада извукао своје дупенце.“ Не би ни он тако лако извукао дупенце, да ипак није било тог лавежа. Лавез није звучао претећи, већ као да се растакао у таласу сладострашћа. Иако нам је утерао страх у кости, наставили смо да се пењемо нечујно, на врховима прстију. Далибору се сигурно јасније указало оно што сам ја видео кроз његове размакнуте ноге, стојећи два степеника ниже иза њега: у сумраку летњег дана, у загушљивој мешавини спарине и непроветреног ваздуха, задихани Злаја је, осим златокрилог репа, исукао још један, но тај је био ружичаст и слузав. Њиме је неумољиво кидисао на нечију огољену

задњицу, забадајући час у средину, час у бело сало. Од сенке Злајиних разиграних бедара нисам успео да препознам тог старијег човека, потрбушке испруженог по поду. Шта је Далибора нагнало да изреже ову слику из сећања, умота је у непромочиво футролу и урони у Маријански ров заборава? Зашто је пак у мени ова слика окошта-ла, непробојном опном сећања? Како преточити у речи нешто што тако безумно дере уље на платну, на коме је дечија рука осам година наивно сликала пролеће људског рода? Далибор, тај борац на далеко, који своје вицкасте стреле одапиње у даљину, док му стално промиче оно пред носом, залетео се још једном ка тврђави мог сећања: „А да ниси ти измислио тај лавез?“

Мирјана Рајчић Вујасиновић • Бор

СУСРЕТИ

ДОГОДИ СЕ тако да сретнете некога кога сте у младости добро познавали, ко је припадао ономе што се сматрало вашим ужим друштвом, а после вас је живот одвео различитим путевима који су се поново укрстили тек деценијама касније, када сте иза себе оставили и зрело доба и све значајне догађаје ваших живота. То је тренутак када осећате да и ваш једва препознати пријатељ, као и ви сами, треба да читав свој живот сажмете у неколико реченица. На први поглед то је немогућ задатак и за њега и за вас. А онда, после само неколико реченица, одједном схватите да вам је и то превише и разговор се брзо прекида да се не би претворио у досадно ћаскање о времену.

Најдан ЂОРЂЕВИЋ • Пирот

УЧИТЕЉ

УЧИТЕЉА ТРАЖИМО у касним поподневним сатима. Јун је. Пасјачки благодан.

Домаћини распустили госте. Одмарају пред трошном сеоском продавницом. Испуцала дрвена клупа само што се не скљока по средини. Припити Пасјачани један преко другог. Скоро. Продавац, жилави бркоња, гледа учетворо. Не промашује. Свакоме по флашу „Јагодинског“ дотура. Празне боце купи. Слаже их у пластичне гајбе. Не наплаћује одмах. Чека. Негде, иза стаклених тегли са свиленим бонбонама, бележи ко је колико поручио? Ко је колико попио? Ко колико треба да плати?

Примећујемо његово ревносно рачунање. Бележење. Пребројавање. Пуштамо га да заврши. Не ометамо га. Када и он подвикне једној пуној флаши хладног пива, прилазимо ближе. Да нас види. Привлачимо пажњу. Назива нам Бога. Као да се дуго знамо. То исто и нама се чини.

Питамо за учитеља. Упућује нас у школу. Тамо је. Са клупе неко додацује да поздравимо учитељицу. Нисмо знали да у селу има и учитељице. Како човек може да се превари. Обећавамо да ћемо јој пренети поруке.

На десетак корака од задруге, како је то лепо звучало, лево, камени зид. До пола срушен. Уз дуд, пресечен на пола, капија. Метална. Притворена. Гурамо ужу таблу. Задире у бусен високе, зелене

траве. Отвара се ,напокон. Кроз двориште, уз пијуком исечено земљано степениште, стижемо до улаза у школску зграду.

Оштрим, басарским гласом изговарам учитељево име. Дозивам га.

Из унутрашњости, као одјек, његов глас. Али на вратима, силуета младе жене. Висока. Насмејана. Одудара од виђене лепоте, доле према пасјачким појатама. Учитељица? Или супруга учитеља?

Сазнајемо све то нешто касније, уз богату славску трпезу. Мој пратилац не улази у школску зграду. Одлази у суседно село. Ко зна у које доба ноћи свратиће по мене. Жива политичка активност тих дана, па се активисти разлетели на све стране.

Учитељ, мој друг. Заједно смо стасавали за овај позив. У истој клупи. Пет година. Радује се. Уводи ме у њихов скромни дом. Учитељски. Упознаје ме са супругом која, када чује ко сам и одакле се знамо, преде около нас. Доноси, нуди, љути се што одбијамо понуде, пуни чаше, присећа се гласно шта још има да нам понуди. Учитељ се свих ових година уозбиљио. Одмерава сваку реч пре него што је изговори. Не говори много. О учитељевању све најбоље. Тешко је живети у дивљини, али је њему лепо. Воли то. Када чује смех деце. Звона на овцама. Блејање. Мекетање. Прашину са макадама. Она навикла на такав начин живота. Бољи није имала. У суседном селу, било још горе. Овде бар сви је знају. Поштују. Још је и учитељицом прозвали. Преносим јој поздраве полупијаних Пасјачана. Ништа не коментарише. Смејући се. Устаје. Напушта просторију у којој

смо. Излази. Нема је дуго. Па се појави са гомилом сувих цепаница на левом руци. Кроз трпезарију улази у другу просторију. Врата остају одшкринута. Слушамо звук зарђалог метала. Отварање. Тежак мирис лисковина распростире се кроз чкиљаву светлост набијену уз високи плафон собе. Учитељ би да опсује. Срамота га. Толико се већ сатима труди да буде фин. Чује се и пуцкетање ватре. Питам о чему се ради? Учитељ објашњава да се припрема кревет и утопљава соба за моје коначење. Одбијам. Молбе не помажу.

Када зазвони и поноћ, па одзвони, ишчекивање колеге који је отишао до суседног села, добија на жестини.

Седимо. Причамо. Присећамо се.

Већина ученика нашег одељења учила руски. Ми се још у петом основне определили за француски. Тих година у Учитељској опремљен и савремени кабинет за стране језике. Нас мало. Кабина за свакога. Много. Професорка нас испитује свакога дана. За сваки час распоређује нас у два реда. Да смо јој на оку.

За тај час требало је да научимо напамет песмицу „Ластавица“. Неколико стихова смештених у две строфе нико није научио. Неспремност за час свако је правдао на свој начин. Сви разлози били су не само уникатни, занимљиви, необични него и смешни. Некоме је преминуо деда. Није могао. Другом закаснио аутобус, па док је стигао кући. Није стигао. Трећем нестало струје у стану. Није видео да чита. Четвртом отац однео грешком књигу на посао. Није имао одакле да учи. Пети помагао брату да поправља анлансер. Није стигао.

Прозивком професорка стигне и до „Најдражег учитеља“. Смешно јој још на самом старту али очекује рецитовање на француском, уживо.

Учитељ устаје. Снебива се. Па ће:

-Уђем ја у купатило да се туширам, па ударим главом о бојлер. Онесвестим се. Отерају ме код лекара. Нисам научио.

У кабинету смех. Смеје се и професорка.

Пијемо. Дуго. И дуго. Када нам свега буде доста уши се претворе у најфиније струне. Слушамо најтананије трзаје мрака. Чујемо све што никада до тада нисмо чули. Чак и оно што се не чује. Ход месечине.

Од доласка колеге до два сата те ноћи, у глуво доба, ништа.

Тело оптерећено храном и пићем препуштам високо уздигнутом узглављу гвозденог кревета са пауновима. До зоре и првих петлова. Па пут под ноге. До Пирота.

Сања РАДУЛОВИЋ • Београд

УГРИЗ ЗА МИР

„ЕВО ВАМ марка, избјегличетине проклете. Купите хљеб”, церакао се идиотски.

„Ајд зачепи, немој да нас вријеђаш”, рекла је Ивана видно узрујана.

„Пусти га, зајебава нас. Узми ту марку и идемо”, рекла сам, неким чудом, прибрано.

„Нећу, јебала га марка. Зашто је бацио?! Могао је лијепо да ми да.”

„Шта се ложиш. Није добро за љепоту. У ствари, нервирај се, заболи ме. Имаш разлога колико хочеш. Лош социјални статус. Студент. Пардон радник. Самофинасирање. Шанкерка. Рат. Курац палац. Не шаљу више мама и тата. Нема се. Јеби га”, настављао је с провокацијама.

„Срам те било! Ово ми је хвала што ти доносим сваки дан да једеш, стоко. Шта би јео да ти не доносим храну?! Не смијеш да изађеш. Џабе ти те уштекане усране марке. Кријеш се ко пичка. Дезертер. А шта ћеш ако те Марко зајебе, онда ћеш умјесто у Канади заувјек осатати у овом ћумезу?!”

„Пријави ме, кажи војној мурији мој брат је киднуо из ЈНА, јер није луд да ратује. Чека папире да пали заувјек од вас гована. Јебо вам Слобо матер. Кажи, ено га крије се у Синђелићевој. Тамо ћете га наћи. 'Ајде!”

„Стварно си гад.”

„Повукла сам је за рукав који је висио празан. „Пусти га, не треба да се ложиш на његове провокације.”

„Послушај пријатељицу”, рекао је цинично и додао: „Она има више избјегличког стажа од тебе, зна како се треба понашати кад просиш.”

Некако сам је извукла до врата која је треснула.

„Пизда му материна незахвална”, проциједила је кроз зубе. Лице јој је било мокро.

„Да мало прошетамо”, предложила сам. „Боли ли те рука?”

„Не боли ме рука него мозак од ове будале. Бијесна сам.”

„Извини јеби га, ја сам крива за ово данас”, рекла сам.

„Што си ти крива? Шта је с тобом? Мој бураз је кретен одувијек.”

„Ма крива сам што нисам узела дневницу од Игора.”

„Требало је да га подсјетиш. Некад заборави ако је гужва. Је ли била гужва?”

„Ништа посебно. Уобичајено за прву смјену. Чекала сам да ми исплати. Кад сам кренула погледала сам га, он је махнуо. Као, видимо се сутра. Кажем: важи. Само то. Нисам могла да тражим. Јеби га.”

„Нема везе. Имамо за хљеб. Ићи ћемо у мензу.”

„Сутра ћемо имати дуплу дневницу. Хеј, двадесет дојче марака. Бићемо богате, ха ха ха.”

„Дође ми да скинем овај јебени завој па да и ја почнем да радим.”

„Дисторзија, заборавила си?! Нема рада док не оздравиш. Немој да ти раме тражимо по шанку.”

* * *

Имамо једну абонетску књижицу на име Маја Цветковић. Књижицу смо добиле гратис када смо од супер студенткиње биохемије с просеком преко 8,50 купиле кревет у дому. Ивана је илегалца, а ја илегалац илегалца. Може у дому тако. Пуштају нас и праве се луди. Понекад траже књижицу на увид, задрже поглед на њој неколико секунди, па је врате. Ивана и Маја имају неколико сличности. Рођене су истом граду исте године. Разлика је била у томе што су Мајини родитељи намирисали рат на вријеме, продали кућу у Босни, и дошли да живе у Београду. Добра студенткиња Маја има видовите родитеље. Моји су, као и Иванини, ћорави на оба ока.

Осим године и града рођења Ивана и Маја имају и заједничку пријатељицу која је посредовала при куповини кревета у реновираном четвртном блоку. Ако бисмо занемариле спољашње околности и гурање на истом кревету могле бисмо се сложити да је живот сасвим пристојан. Имамо балкон, радни сто, полицу за књиге, туш кабину и топлу воду, судопер, двије рингле, фрижидер и ормар. С нама живи Милица, пријатна и ћутљива дјевојка. Када говори изражава се правилно и користи књижевне изразе. Кад прича с родитељима телефоном, не разумијемо је ни ријеч.

Недјељу, дан кад нисмо ишле на посао, користиле смо за уљепшавање, а Милица за шетњу. Једне недјеље десио се мој први сусрет с фарбањем косе. Уопште није тако једноставно као на рекламама. Офарбала сам осим Иванине косе и њену кожу по врату и лицу, своје руке, и наш радни сто. Једна од нас двије, не сјећам се која, је дошла на сулуду идеју да се фарба скида пепелом од цигарета, па смо то поподне пушиле дупло више него иначе да скупимо довољну количину да поправимо штету. Ускоро смо се суочиле с неефикасношћу идеје, али захваљући доброј студенткињи хемије на завршној години факса, Милице, проблем је ипак био ријешен. По повратку из шетње смућкала је неки раствор и очистила све од стола до Иванине коже за трен ока. Врло грациозно и лако, скоро као на реклами. Тада сам помислила да можда ни рекламе нису баш за све криве.

Дешава се да Ивана и ја спавамо у одвојеним креветима па се живот у дому чини лагоднијм јер Милица често иде кући у Пирот. Нас двије не мрдамо нигдје. Јер и да хоћемо не можемо. Додуше, ја понекад одем до тетке на село у околини Сремске Митровице. Она ми спреми пуну торбу хране. Посљедњи пут кад сам се враћала од ње жена која је сједила преко пута мене питала ме је имам ли мајку. Не знам шта је претходило том чудном питању. Али сам на њега одговорила исто питањем: зар изгледам као сироче? Жена се извињавала и дуго објашњавала да није ништа лоше мислила. Било ми је непријатно и кајала сам се што једноставно нисам рекла: имам. И тако би причи врло вјероватно био крај. Овако сам да

поправим ситуацију рекла да имам мајку, која је у Босни, да у Београду радим, а требало би да студирам али рат, ова усрана ситуација и тако, петљала сам и објашњавала да ублажим непријатност. И прича се неплански отела контроли. Жена је саосјећајно климала главом на сваку моју ријеч и дјеловала потресено. Онда сам се покајала и што сам уопште било шта објашњавала. И таман кад сам мислила да пресјечем узнемиравајући разговор она је извадила јабуку из торбе и пружила ми је. Било је нечег неподношљиво дирљивог у том гесту да нисам могла да одбијем. А хтјела сам по сваку цијену да побјегнем од таквог и њему сличних осјећаја. Ставила сам јабуку у торбу и промуцала хвала. А жена је причала и причала и причала: о свом сину који је негдје на ратишту а којег није видјела више од мјесец дана, о томе да се сваки дан пита да ли је гладан, да брине, много брине и да зна да брига не помаже никоме, зато се труди да бар нешто корисно уради, понекад је, како каже, срећна кад бар једно дијете нахрани. Углавном су то избјегличка дјеца, наглашавала је. Говорила је полако као да се исповиједа.

Ја сам мало гледала кроз прозор, мало у њу, мало сам вртила прамен косе и цупкала ногом.

Воз се кретао тромо. Застајкивао често. Људи су ужурбано улазили и излазили. Чим је наступила тишина, из страха да не настави причу о сину и храни, упитала сам је хоће ли цигарету. Надала сам се да ће почети да прича о штетности пушења или нечему сличном, али она је рекла: не пушим. Али мој син, он пуши. А ја сам се поново угризла за

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

језик. И држала сам га за зубима до посљедњег стајалишта.

Ивана је ту јабуку одијела брату.

Зоран ЖИВКОВИЋ • Београд

* * *

ОТКАД ЈЕ угинула Гара, сваки пут када би отварао шкрипугаву капију дворишта, Тиосав би подсећао себе да би морао да набави друго куче. Не толико због себе, јер је због свог посла ретко и долазио, већ због мајке која је била помало и стара и сама. Неки мали блента би јој добродошао да репићем одобрава њене коментаре и придике. Да не прича сама са собом.

На крају Чукарице, повише цркве, где се задња дворишта спајају са кукурузиштима која се отежу чак до Жаркова, живела му је мајка. Док је радио у граду чешће је обилазио али када се „Рогожарски“, у којем је био запослен, преселио чак у Земун, ређе је навраћао.

Закључана врата су значила да мајка није у кући али упаљени шпорет са великом шерпом и лонцем из којих се дизала омамљујућа мирисна пара, били су сигуран знак да је негде у близини. Њене две козе су доносиле довољно млека да може по неко лонче да однесе и комшијској деци.

И био је у праву. У плавој шерпи са белим туфнама, склоњеној на крај шпорета, хладило се млеко, лагано стварајући чврсту корицу скорупа. Јака ватра претварала је велики пепељаста лонац у узбуркано гротло које је нервозно избацивало мехурове. Размахујући једном руком пару, Тиосав поче дрвеном варјачом да куса чорбицу, пазећи да се не опече. Пријатан, топли укус испунио му је тело. Мислио је да сачека мајку али изненадна глад га је обгрлила те је из креденца извадио

„свој“ тањир. Откад памти јео је из њега. Као дете, мрљавећи јело, упознао је сваку његову шару, сваку избочину. Бунио би се када би покојни отац, не марећи, користио тај тањир или би мајка у њему лупала јаја.

Скоро халапљиво гутао је укусне залогаје, мислећи при том како мајку још увек није напустила љубав према кухињи. Да ли због тога што је био гладан али чинило му се да никада раније није јео ово укусно јело, препознајући у њему крупне комаде бундеве, макароне и неке мајчине чудесне тајне. Сетио се како је мајсторски, ни из чега, знала за време Великог рата да направи укусан доручак и како је бљутаву кукурузну кашу претварала у царску трпезу. Чинило му се да би могао појести и трећи тањир. Сипао је али је након неколико залогаја схватио да је претерао. Ипак, завршио је ручак гутљајем топлог млека, пажљиво натежући велику шерпу.

Таман је пришао прозору задовољно гладећи стомак, кад на врата уђе старица.

-“Сине – изненађено и с радошћу прозбори. - Зашто ми не рече да ћеш доћи, могла ти је мајка нешто спремити. Јеси ли ми гладан? Немам ништа, али наћи ће се већ нешто.“

-„Нека мајко – рече Тиосав.- „Нисам гладан, већ сам се послужио.“

-„Чиме? – мајка се збуни а онда угледа тањир на столу. – „Црни сине, ниси ваљда ово јео? Па то су ми помије за прасиће.“

Тиосав застаде у неверици. Погледа у велики бректави лонац, затим у мајку, па поново у лонац.

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

Затим приђе старици и, после ко зна колико времена, чврсто је загрли.

САДРЖАЈ

УМЕСТО ПРЕДГОВОРА	3
I награда	
Александар М. АРСЕНИЈЕВИЋ • Београд ДАН 6139.....	5
II награда	
Томица ЂИРИЋ • Пирот КОМПЛОТ ОД ШЉИВА.....	13
III награда	
Др Марјан УРЕКАР • Нови Сад ПОЈАЧАЛО ТИШИНЕ.....	22
Стамен МИЛОВАНОВИЋ • Ниш ПОГЛЕД СА БАЛКОНА	25
Елизабета ГЕОРГИЈЕВ • с. Смиловци ОНА	31
Никола БЛАГОЈЕВИЋ • Пирот КАД ТИ ЛИЧИ ДА ЈЕ КРАЈ, НЕ УДАРЕ НАСАД (истинита прича).....	39
Дарко ДРОЗДОВСКИ • Пирот МАЛИНО	42
Алекса СТОЈИЉКОВИЋ • Пирот ЧАБРИНОВИЋ	47
Предраг ПРОЛЕ • Ниш ЕУР 'ОПА.....	54
Тања МИЛУТИНОВИЋ • Београд АЛТРУИСТА.....	63
Душан НИКОЛИЋ • Београд ПТИЦА ЗЛАТОКРИЛА.....	68

НАЈБОЉА КРАТКА ПРИЧА ПИРОТА 2021.

Мирјана Рајчић Вујасиновић • Бор	
СУСРЕТИ.....	74
Најдан ЂОРЂЕВИЋ • Пирот	
УЧИТЕЉ.....	75
Сања РАДУЛОВИЋ • Београд	
УГРИЗ ЗА МИР.....	79
Зоран ЖИВКОВИЋ • Београд	
* * *	85